

**МЕДИЈСКО СРЕДСТВО ЗА ПРОМОЦИЈУ ПЛАНИНАРСТВА, ОСТАЛИХ СПОРТОВА
НА ОТВОРЕНОМ И СВЕГА ШТО ИМА ВЕЗЕ СА БОРАВКОМ У ПРИРОДИ**

ПУТНИК

Број 103

Лето 2018.

Тираж: неограничен број е примерака

Медијски орган за промоцију планинарства и осталих спортова у природи

ПУТНИК Пролеће 2018.

Тираж: неограничен број електронских примерака

Издавач: Планинарски савез Војводине

Уредник: Владимир Банић

Редакција: Миливој Ердељан, Александра Стојиљковић

У овом броју:

Страна	Текст	Аутор текста	Аутор илустрација
1266	Насловна страна		Владимир Банић
1268	Разредни	Тихомир Војновић	Разни аутори
1270	Техника кретања планинара 1 део	Исо Планић	Интернет
1276	Ултра екстремни маратон	Зоран Курдија Јелена Радосављевић	Зоран Курдија Јелена Радосављевић
1281	Сећање на Драгана Гашу Лаловића	Лазар Попара	Лазар Попара Интернет
1284	Бисер долине јоргована	Светлана Крцић	Светлана Крцић
1285	Гребенчићи	ПК "Гребен"	ПК "Гребен"
1286	Деца су украс света	Боривоје Вељковић	Група аутора
1287	Комисија за рад са младима	Андреј Ивошев	Владимир Банић
1289	Хомоље тврде вере	Емира Миличевић	Емира Миличевић
1291	Путевима сокола	Емира Миличевић	Емира Миличевић
1293	Меморијал Радивој Ковачевић	Борислав Стевановић	Група аутори
1295	Пролеће међу црвено-белим приз.	Борислав Стевановић	Група аутори
1300	Од Рудна до Радочела	Светлана Крцић	Светлана Крцић
1301	Приче о планинарима ПСК Спартак - Милан Љубич	Емина Томић Остроганц Витомир Марковић	Група аутора
1302	Фрушка гора обасјана сунцем	Боривоје Вељковић	Група аутора
1303	Пешаћење обалама Јегричке	Боривоје Вељковић	Група аутора
1304	Исо Планић је остао жив - Успео је да побегне од медведа!	Емина Томић Остроганц Витомир Марковић	Интернет
1305	3. Тимочки маратон	Ивана Ценерић	Ивана Ценерић
1306	Сион парк	Јелена Попржен	Горан Попржен
1309	Ртањ	Зоран Вукманов	Зоран Вукманов
1311	Обележавање важних догађаја	Ненад Матић	ПК Адrenalин
1312	Хомољски маратон	Милан Мирковић	Милан Мирковић
1314	Jumpinground Mountain	Јелена Попржен	Горан Попржен
1316	У години јубилеја	ПСК Железничар Краљ.	ПСК Железничар
1317	Међународни слет планинара	Александар Дамјановић	Интернет
1318	Трчимо ли небу под облаке?	Снежана Ђурић	Скајранинг Србија
1320	Дан пешачења у Србији	Планинарски савез Србије	ПС Србије
1321	XIX Дунавске чаролије	Владимир Банић	Дунавске чаролије

Следећи број Путника излази у септембру 2018 године

Ваше текстове можете слати на мејл адресу gorstaci.indjija@gmail.com

РАЗРЕДНИ

Горан Миљковић Разредни је био једна од ретких комета нашег спортског неба. За мање од осам година је: почео да се бави маратоном, па ултра маратоном. Марини Лазић (тада Николић) се прикључује у октобру 2016. где у “разреду” предводи групу “штребера”. “Разред” већ после годину дана почиње да постиже солидне резултате и то у маратону па и ултра маратону!? Било би интересантно чути колико атлетских клубова има такав учинак. Прве “атлетичарске кораке”, Разредни је направио још у својој основној школи у Инђији. Већ тада је био довољно добар и упоран па је почео да се такмичи за школу. Ко зна докле би догурао да се није препречио проблем - његова свестраност!? Као истакнут члан драмске секције једном је имао проблем јер се представљање школе поклопило са важном трком на којој је такође представљао школу. Одговорни су одлучили да је рецитација важнија и он је том приликом имао запажен наступ. За тај рецитал је добио многе похвале и смањену оцену из физичког васпитања!? Због таквог потеза је морало да реагује и наставничко веће. Шта рећи?

У наредном периоду је дошло до “спортске паузе”. Живот је текао а обавезе су се ређале. Већ тада је показао изразиту жељу за помагање другима како су га и васпитали мајка Драгица и отац Раде. Ангажовање у хуманитарној организацији АДФ је искористио за значајно побољшање услова живота у свом граду али и шире. Трчањем се тада бавио само рекреативно.

Сигурно би тако и остало да није наишао на особу без које вероватно не би никад постао маратонац па и ултра маратонац.

Особе без које сигурно никад не би постао Разредни. Пословне обавезе су хтеле да дође до Зрењанина а тамо је упознао Мирјану Гавриловић. Њихово познанство је убрзо прерасло у нешта много веће. Разредни је још раније показао интересовање за здравијим животом и тренирањем. По том питању, није могао наићи на идеалнију особу. Мирјана се дуги низ година бавила маратоном па је умела да му припреми одговарајући тренинг. Осим тога, она је некадашња шампионка у рођењу на дах па је спремила и одговарајуће препоруке у исхрани. Такав рестарт живота и инжењерски приступ је морао дати и одговарајући резултат. Нешто преко годину дана је трајала припрема за прву трку. Али не било коју. Његови пријатељи су били благо запањени информацијом да се пријавио за Београдски маратон 2011.г. Тешко је описати њихов шок кад су сазнали да га је и истрчао. Тако је Горан Миљковић постао маратонац.

Ето, од пахуље смо стигли до лавине. Редали су се маратони а билу је ту много различитих трка које је тешко и побројати. Свакако, најтежа је била УТМБ трка на Алпима 2014. Информације ради, она је дугачка преко 168 км а висинска разлика је око 9600 м. Она је најтежа од свих трка у том крају а истрчао је прво њу јер је желео да, како сам каже, “прво прогута највећу жабу”!? Подсећам да је од почетка озбиљног тренирања прошле само 4 (четири) године! Само од цифара, као да имам жабу у грлу. И стварно, после те трке (“жабе”) свака следећа је била лакша. Разредног сам упознао на дочеку Нове 2017.г. Са Марином сам се договорио око дочека у планинарском дому Васа Чарапић. На два сата пре Нове, дошао је са тренинга (?) са разредом.

Колико од Вас је чуло за тренинг 31.12? Пошто је екипа сјајна и дочек је био такав. Чак су и у Нову ушли са вежбом издржај!?

Већ тада је оставио утисак благе особе са изузетном вољом. У даљем периоду, то се само потврђивало. Касније смо се сретали на тренинзима на степеницама а и на понекој трци. Пленио је начином на који је мотивисао и саветовао своје ученике. Постојала је идеја да се системски реши статус “разреда” и региструје као клуб због административних потешкоћа које се појављују на неким тркама. Нажалост, то засада није остварено. Верујем да ће Марина са разредом и ту, “административну трку” регулисати.

Ишли су даље, тренинзи, трке а и резултати. И његови а и његових ученика. Од стандардних полумаратона, маратона па до најавантуристичкије трке "Меиз" (Maze) у Јелашници. Ван категорије је био ТДС маратон на Алпима кој спада у групу најтежих на свету и која, како Разредни каже: "извлачи и последњу истину". "Најтежих на свету" се подацима исказује на следећи начин: дужина је преко 120км а висинска разлика коју треба савладати је око 7300м док је период претрчавања између 14,5 и 33 сата!? Машала! Спрам овога, маратон изгледа као средње тежак кондициони тренинг. Значи нешто мало мања жаба од УТМБ-а. Неопходно је споменути да се за ову трку припремао тек око 10 месеци после паузе од годину и по дана. Међутим, иако неизрециво исцрпљен после трке, он је ипак мислио на свој разред. На следећем тренингу на степеницама, када је прослављен његов успех на Алпима, послужио нас је француским ђаконијама!

Послужење се састојало од шунки, кобасица, сира, вина и слаткиша. Није га мрзело да све то дотегли из Шамонија!? Шта рећи осим да је био без конкуренције "РАЗРЕДНИ ГОДИНЕ"! Ту нас је научио и парадокс живота да се до Шамонија долази степеницама са Калварије!?

Разредни је био један од оних тренера који су својим примером показивали шта и како треба радити. Један од ретких који су својим резултатима правили "домаћи" за свој разред. Такав однос је и дао одговарајући резултат. Јер, како Разредни рече: "Медаље се не освајају на трци него на тренингу. На трци их само покупиш". Зато и јесу Биљана, Иван, Станија, Аца, и остали кренули да скупљају своје "одличне оцене" по различитим тркама. Зарадили су их на километрима и километрима пређених по Авали и Кошутњаку и хиљадама (ал баш хиљадама) попетих степеника на Калварији. А део свих тих: награда, плакета, диплома, пехара и осталог припада Разредном. На тај начин се види да његово дело и његов допринос спорту нису били узалудни.

Једна од његових омиљених трка је био и Фрушкогорски маратон. Сасвим логично за једног "Инђијанца". Из тог разлога сам иницирао код организатора, ПК "Железничар - Инђија", да се у спомен на њега и његов допринос спорту, убудуће по њему и зове најдужа трка трекинг лиге, која се одржава у оквиру спортске манифестације Дунавске чаролије. Стицајем околности, он се на тој трци више неће такмичити. Међутим, његов дух ће и даље бити присутан. Заувек. А ако не грешим, Његош оно једном рече: "Ко до века живи, имао се рашта и родити". Разредни, хвала на свему. Памтимо те.

Тихомир Војновић

ТЕХНИКА КРЕТАЊА ПЛАНИНАРА И ВОЂЕЊА ОРГАНИЗОВАНЕ ГРУПЕ

Први део

Према циљу и примењеној техници разликујемо најмање четири врсте кретања организованих група у планинарству:

Пешачење (Trekking)

Циљ пешачења је прелажење растојања, а не успон на врх. То је вештина кретања по претежно равном терену без савладавања знатних стрмина.

Планинарење у ужем смислу (Hiking)

Планинарење је вештина кретања ходањем по брдском и планинском терену без употребе руку са циљем успона на планински врх.

Пењање (Climbing)

Верање или пењање је вештина кретања по веома стрмом терену на којем се за савладавање стрмине користе и ноге и руке.

Турно скијање

Турно скијање је вештина кретања по снегу помоћу скија по неуређеним планинским теренима.

Планинско трчање

Трчање бисмо такође могли навести у овој подели. То је техника кретања коју, осим у оквиру такмичења у планинарској оријентацији, планинари не практикују групно (екипно).

Предуслови за учествовање у кретањима организованих планинарских група су:

1. Здравствена способност се утврђује спортским лекарским прегледом. Уопштено, свака здрава и покретна особа може без потешкоћа учествовати у планинарским активностима одређеног нивоа. Од посебног значаја за кретање у планини су чула вида, слуха и равнотеже.
2. Физичка спремност (кондиција) је неопходна да би планинар могао поднети физички напор којег мора уложити да би остварио циљ.
3. Вештине кретања (пешачења, трчања, планинарења, пењања, скијања) развијају се постепено, кроз искуство и оспособљавање путем обука.
4. Опремљеност: Без одговарајуће опреме и њеног познавања не могу се применити усвојене технике кретања.

Техника пешачења и планинарења и водичка делатност

Зашто уопште и разматрамо проблем технике ходања планинара, када смо ходати научили још када смо навршили око годину дана живота, па ходати зна сваки човек? У планини, због великих удаљености, стаза које понекад нису обележене, беспућа, стрмина, снега, блата, каменитих терена, сипара, вегетације, водених препрека, мрака, ранца на леђима, употребе штапова за ходање и пре свега због сложености кретања у групи, сваки планинар мора познавати технику кретања, бити увежбан и мора да има потребан ниво физичке кондиције. Технику ходања по планинским теренима је ипак лакше савладати од технике кретања коју примењују алпинисти или спелеолози и стога је традиционално планинарење у групи активности која је приступачна и зато омиљена код претежног дела планинарске популације. Ово поглавље се бави техником кретања у пешачењу, традиционалном планинарењу, основним елементима пењања (верања) за високогорце и техником вођења организоване групе планинара.

Величина групе

Пре свега, треба истаћи да је појединачно кретање у планини ризично и да планинари у планину не би требали да се крећу у групама које броје мање од три члана. Према броју чланова групе се деле на мале (2-7 чланова) и велике (од 3 па на више). Да ли је група мала или велика зависи не само од броја чланова групе већ и од тежине планиране туре. Код лакших тура са малим бројем чланова групе довољан је један водич и није неопходно да на зачељу постоји помоћни водич (чистач). Мања група је уопштено мобилнија, чланови се међусобно боље познају, разумеју и помажу. Велика група начелно мора да има најмање два водича, једног на челу и једног на зачељу. Ако је тура захтевнија и број чланова већи, потребан је и сразмерно већи број водича који се распређују у колони. Кретање у великим групама је напорније и мање занимљиво, осим тога код веома великих група због разлике у тактици и брзини ходања може доћи до "кидања" колоне и лутања. Зато је велике и хетерогене групе добро раздвојити на мање подгрупе. Чланови сваке подгрупе се морају држати заједно. Посебну пажњу у организовању котинуираног и синхронизованог кретања групе водич треба да обрати у условима смањене

видљивости (магла, падавине, мрак), промени услова током кретања (нпр. наилазак временске непогоде) и у одмаклим фазама кретања приликом повратка групе јер тада опада концентрација чланова групе и лако долази до "кидања" колоне и лутања.

Водич и кретање групе

Пре поласка водич треба да се обрати групи, да представи себе, представи помоћнике, чистача на зачељу. Затим треба навести распоред пауза, извора воде, очекивано стање стазе, услове кретања, потребну опрему, планирано време повратка. Прегледање опреме члановима групе спада у обавезну процедуру коју спроводи водич, нарочито акп је група састављена од неискусних чланова. Водич треба да обрати пажњу да сви учесници успона имају довољно резервне гардеробе. Уколико то није случај, чланови групе који су слабије опремљени због хладноће нерадо ће правити неопходне паузе и покушаваће сами да наставе кретање. Истезање и загревање помаже и представља превенцију повреда. Током дужих тура истезање треба практиковати и на паузама.

Сваки водич би по правилу требао да пре поласка на туру прође кроз унапред припремљену чекинг листу и провери да ли је реализовао све прописима предвиђене процедуре. Спровођење утврђених и прописаних процедура пре и током извођења активности, предуслов је за успешну реализацију постављеног циља.

На челу групе планинара на планинарској акцији налази се водич. Нико осим покалног водича не иде испред водича. Ако је колона дугачка, неопходно је да се на раскрсницама и на непрегледном терену, оставља веза са предњим делом колоне. Акп неко из колоне мора да скрене са стазе и направи кратку паузу, можда је добро да остави ранац на стази како би водич (чистач) на зачељу знао да је неко скренуо. Водич стишава прегласне, комуницира са стидљивима, активан је члан групе и упознат је са ситуацијом и стањем сваког појединца. Инсистирање водича на правилима и дисциплини треба да је примерено ситуацији и да је у функцији остварења циља активности. Водич мора инсистирати на мерама које се предузимају ради безбедности појединца и групе, као и на активностима које ће омогућити реализацију циља, мора имати способност предвиђања, способност да "види шта је иза брда".

Али, водич треба да је еластичан и да не малтретира чланове групе бесмисленим инсистирањем на радњама које немају оправдање: не треба инсистирати да по лепом, ведром и сунчаном дану, по добро маркираној и безбедној стази у условима одличне прегледности, десет минута пре повратка у планинарски дом чланови групе марширају на међусобном растојању од три корака у потпуној тишини. Водич треба да има истанчани осећај за меру ствари.

Кретање маркираним планинарским путем

Маркирани планинарски пут може бити асфалтирани пут, макадамски пут, колски пут, стаза, стазица или маркирано беспуће. Планинари се на планинарским турама најчешће крећу маркираним стазама. Познавање основних правила обележавања и одржавања планинарских стаза умногоме помажу сваком планинару да прецизније и са више самопопуздања прати обележја која га воде ка циљу.

Планинарски пут може бити обележена планинарска стаза која од неког полазишта води до неког циља у планини: врха планине, планинарског дома итд. Осим тога, планинарски пут може бити и планинарска транверзала, обележени везни пут који спаја врхове, видиковце, планинарске домове, природне и културне знаменитости на неком простору, на једној или више планина. Појавни облик пешачког пута новијег датума су европски пешачки путеви трасирани кроз Европу.

Путеви погодни за планинарење означавају се планинарским ознакама – маркацијама, натписима и путоказима. Основни циљ уређивања и обележавања планинских путева је да се омогући планинарима и другим посетиоцима планина да без тешкоћа око сналажења стигну до одредишта. Најчешћа подела планинарских путева је на обичне и захтевне. Захтевни су они на којима се планинари помажу рукама. Ако су на захтевним

путевима постављени још и клинови, челичне сајле или мердевине тада такав пут називамо осигураним путем. Захтевни путеви дакле могу бити осигурани и неосигурани. Осим према техничкој захтевности планински путеви се могу категорисати према дужини (у сатима хода) на лаке, умерено тешке, тешке и врло тешке.

Стандардна маркација на планинарским путевима у Србији, али и у већини земаља у окружењу је округла маркација која се састоји од белог круга пречника 6 цм окруженог црвеним прстеном пречника 12 цм. Код обележавања европског пешачког пута уместо беле користи се жута боја. Понекад се ради боље уочљивости може поставити и нека већа маркација, на пример на удаљеном крају ливаде. На танким стаблима и стубовима где није могуће поставити округлу маркацију поставља се појасна маркација.

На стаблима се маркације постављају у висини очију (1,7 – 2 м), а на путевима где зими има пуно снега постављају се зимске маркације на већој висини. Округла маркација са додатним цртама поставља се на камењу,

а две додатне црвене црте усмерене су према најближим суседним маркацијама. Подужна маркација поставља се на камењу у водоравном и косом положају. Ако пут скреће и подужна маркација се ломи у смеру пута. На ливадама или у камењару постављају се дрвени колци или металне цеви. Врхови таквих стубова обележени су појасном маркацијом. Наслагано камење (човечуљци) такође помажу у сналажењу по магли и снегу.

Ознака Х поставља се 30-50 метара пре раскрснице планинарских путева. На раскрсницама планинарских путева где се састају два или више маркираних путева поред уобичајене маркације постављају се ознаке које подсећају на облик раскрснице: Х, У, Т.

Приликом кретања маркираном стазом треба имати на уму да уколико испред себе не видимо маркацију и нисмо сигурни да ли смо на правом путу, понекад дилему можемо решити тако што ћемо се окренути. Маркација у контрастном се најчешће поставља на пола пута између маркација које се налазе у нашем смеру кретања.

Брзина кретања планинарске групе

Брзина кретања групе зависи од способности најспоријег члана групе, сложености терена и услова кретања (метеоролошких услова, стања подлоге), дужине деонице и тежине ранчева. Ритам на почетку туре треба да буде благ, касније се може убрзати када се група игра и загреје. Ако је пред групом читав дан напорног хода, треба одредити умерени темпо. Не треба се упињати, треба ходати са највише 80% снаге. Пожељно је најспоријег члана групе поставити у колони одмах иза водича. Тежина ранца не би требала да буде већа од 12 килограма ако се жели ходати сразмерно удобно, сигурно и равномерно, мада треба рећи да професионални носачи на леђима носе и до 30 кг опреме, а у одређеним случајевима и више. На узбрдицама се мора успорити, бржи темпо се може постићи по равном терену и благим низбрдицама. Просечна брзина пешачења по релативно добро проходном терену за појединца износи 5 km/h, а за групу 4 km/h. Група која броји 50 чланова је за око 20-30% спорија од групе која броји 5 чланова. Код успона трошимо на сваких 100 метара висинске разлике око 15 минута, а при силаску на око 500 до 700 метара висинске разлике треба нам око сат времена што зависи од врсте и нагиба терена. Брзина кретања се не треба прилагођавати наведеним нормама већ према могућности дисања на нос. Поремећен ритам дисања, када се дише на уста, знак је да се успори! Правилно и равномерно дисање, равномеран ход, економични и рационални покрети су услов да се успон изврши са минималним напором. Сувишан разговор, неравномеран темпо и одсуство концентрације могу неповољно утицати на исход успона.

Паузе у кретању групе

Прва пауза се прави након 10-так минута од поласка групе да би се гардероба прилагодила потребама. Сувишна гардероба треба да се скине пре него што се планинар скваси од зноја, облачи се за време наредне паузе, да се тело не би охладило.

Краће паузе од пет до десет минута се могу правити на сваких сат или према унапред постигнутом договору, по могућности и на унапред утврђеном месту које је за паузу повољно (зараван, заветрина, хладовина, вода и сл.). Дужа пауза од пола сата прави се након три сата хода, уколико постоје услови за то. На паузи је обавезно скинути ранац и обезбедити га од пада ако се пауза прави на месту одакле се ранац може откотрљати или пасти. Ако су чланови групе уморни, деконцентрисани или недовољно искусни, обавеза водича је да активно помаже како би сваки појединац изабрао добро место за одмор и паузу искористио за евентуално пресвлачење, препакивање ранца, подешавање одеће, обуће и опреме, затим узимање течности и хране и размену информација. Технике масаже и аутомасаже током паузе доприносе припреми за наставак туре. Динамичко и статичко истезање згрчених мишића доприноси њиховом опоравку и представља важан метод превенције повреда тетива и зглобова. Техника аутотрансфузије приликом које се лежи на леђима и подижу ноге благо у вис, тако положије или негде наслоне како би се крв слила из екстремитета у тело је лак и ефикасан начин опоравка. Чак се и током кретања по лакшим деоницама на микропаузама техникама истезања и отресања ногу може умањити умор и болови у ногама. Крај паузе се обавезно најављује, на пример јасно и гласно се каже: "Полазак за два минута!" Последњи у колони проверава да ли је неко нешто заборавио.

Током напорног успона могу се правити кратке паузе у ходу ради успостављања нормалног дисања, пулса, успостављања жељеног растојања у групи и сл. Када се иде уз брдо, може се у стојећем ставу окренути према падини, на тај начин се мишићи на задњој страни ногу истезу. На паузи треба дубоко дисати, вентилација плућа помаже бржем опоравку и припреми за наставак туре.

Када неко у току кретања групе мора да изостане из колоне, јавља се првом до себе, а ако је задржавање дуже, обавезно се обавештава последњи у колони. Застајкивање појединца у колони није претерано пожељно, најбоље је избегавати пречесто заустављање колоне и мењање темпа. Ако неко жели да застане због фотографисања, најбоље је да се на безбедном месту помери у страну и фотографише. Пре свега је битно да сви буду безбедни и да група у планини не дочека ноћ на стази због пречестог застајкивања.

По завршетку напорне туре, препоручује се статичко истезање (стречинг) у циљу подстицања бржег опоравка и отклањања умора.

Техника ходања

Кретање планинским тереном у основи можемо поделити на кретање уз падину (успон), кретање низ падину (силаз) и бочно кретање по падини (пречење, траверзирање).

Код успона кораци не смеју бити дугачки већ усклађени према конфигурацији терена и конституцији планинара. Газити треба целим стопалом при чему завршни одраз задње ноге када се диже иде преко предњег дела стопала (прстију). То се постиже малим корацима и лаганим темпом кретања. Кратак корак је економичнији. Хода се пуним стопалом, благо савијених колена. На стрмом терену треба избегавати ходање на прстима јер таква техника ходања замара и доводи до грчева ножних мишића. Ако је терен престрм за ходање пуним стопалом, треба изабрати неку другу технику или се кретати у серпентинама (цик-цак линијом). Само на крајим одстојањима може се кретати право уз падине уз ослањање на прсте. Перавац кретања на серпентинама се мења прављењем искорака у новом правцу ногом која је уз падину јер се тиме смањује могућност губљења равнотеже. Уз брдо на већим нагибима користи се техника ходања са раширеним прстима на стопалима, а на још већим нагибима хода се техником пребацавања ноге преко ноге.

Код силаза такође треба газити целим стопалом при чему је тело сасвим благо сагнуто, нога се пружа напред и у додиру са подлогом савија у колену амортизујући тако оптерећење тежином сопственог тела и ранца. Тело треба да је у положају благо савијених зглобова и повијеног става. Треба да чини једну еластичну целину. Низ благе падине силази се већим корацима, а низ стрмију падину мањим. Силажење нарочито оптерећује зглобове и ножне мишиће, стога за дуге силаске планинари и водичи треба уз себе да имају средства за бандажу зглобова. Уколико је силаз сувише стрм, треба се кретати цик-цак правећи серпентине. Због могућих повреда треба избегавати трчање низбрдо, водич на ту чињеницу мора упозорити чланове групе, а нарочито децу. Повратак групе са успона није једноставна фаза туре. Због умора, а понекад и због еуфорије након успешног успона на врх, пажња и концентрација опадају. Обавеза водича је да очува пажњу и концентрацију до завршетка туре, до циља. А примарни циљ није врх, већ безбедан повратак са успона.

Уопштено и код успона и код силажења треба избегавати сувишне покрете како би се обезбедило економично трошење снаге и времена. Руке треба да буду слободне, опасно их је држати у џеповима.

Мимоилажење

Приликом мимоилажења планинара на стази, они који се пењу јављају се онима који силазе, а они који се пењу пропуштају оне који силазе. Приликом мимоилажења на експонираним деоницама стазе која је осигурана сајлом или фиксним ужетом, мимоилажење се обавља на тачкама осигуравалишта или међуосигурања на начин да је онај који стоји уопчан у сидриште, а онај који га обилази наизменично осигуран бар једном од две везе.

Растојање

Растојање у групи треба да буде бар три корака, не треба дозволити да чланови групе дишу једни другима за врат. Растојање се чува ради прегледности стазе, како не би током паузе у ходу морали да застајемо у раскораку на незгодном месту и ради тога да једни друге не бисмо оборили. Мало веће растојање омогућава планинару да у одређеној мери прилагоди властити темпо темпу групе. Посебну бригу о прописаном растојању на лавинозним теренима, теренима на којима је могућ одрон камена и сл. преузима водич. Приликом померања вегетације може доћи до озледе наредног у колони, зато водич на деоницама на којима стаза пролази кроз густу вегетацију треба да упозори неискусне планинаре да не померају вегетацију да не би повредили оне иза себе.

Дисање

Веома је важно обратити пажњу на технику дисања. Дисање треба да је дубоко, пуним плућима, удисање на свака два-три корака. Дисати треба кроз нос, дисање на уста је знак да је ход форсиран и да није усклађен са физичком кондицијом. Пулс не би требао да прелази 130 откуцаја у минути. Што је већа надморска висина и ваздух ређи, техника дисања је све важнија и значајнија за исход успона. Приликом успона на веома високе врхове, када се током успона наиђе на детаљ који захтева повећано напрезање пре него што се у детаљ уђе треба вршити форсирану вентилацију плућа снажним удисањем како би се организам припремио за наредне тренутке када ће уследити интензивна активност и ваздуха неће бити довољно. Такав начин је неопходан како се не би десило да усред тешке деонице морате стати да би се надисали. Као и у свакој делатности, и у планинарству је кључан фактор успеха способност предвиђања и планирања, чак и у таквим "ситницама" као што је дисање.

Кретање шумом

Кретање шумским стазама је пријатно, шума заклања од ветра и директних сунчевих зрака. Неудобност на стрминама чини суво лишће, а опасност грање испод њега или танак слој снега који га покрива и чини изузетно клизавим.

Кретање кроз терене обрасле клеком и сличном вегетацијом и травнатим теренима

Изнад појаса шуме наилазимо на појас клеке и бора кривуља. Пролаз кроз такву вегетацију треба радије заобићи, ниске и густо испреплетане гране тешко су проходне и покушај проласка може довести до знатног губитка времена, оштећивања опреме механички и смолом. Тамо где је могуће гране се руком склањају, а тамо где је вегетација сувише густа гази се по гранама и придржавамо се за гране које штрче.

Изнад појаса клеке често се простиру подручја обрасла травом. То је лако проходан терен осим ако је нагиб стрм, тада је кретање опасно, поготово ако је трава због кише или росе влажна. Добра планиарска обућа је у таквим условима неопходна, а понекад је потребан и цепин. Стрме травнате падине су места на којима се лети често могу срести змије.

Кретање по сипару

Сипари настају у подножју вертикалних стеновитих литица акумулацијом дробинског материјала, комада стене који се обурвао услед ерозије. Сипари могу бити активни-без вегетације, нестабилни и тешки за кретање и умртвљени - обрасли вегетацијом и проходнији. При дну сипар је састављен од најкрупнијих комада, према врху дробина је све ситнија.

Пењање уз активни сипар је веома неудобно и напорно, проклизавање и враћање стопала у назад фрустрира задихане планинаре, а покренуто камење може лако да повреди остале чланове групе који се налазе ниже у колони. На сипару је веома тешко направити и одржавати стазу због покретљивости и неповезаности материјала. Често смо у ситуацији да преко сипара сами тражимо и правимо стазу. Приликом преласка и успона бирамо места где је сипар састављен од крупнијег материјала и места где је сипар вегетацијом повезан. По могућности гази се

по хоризонталним површинама комада дробине. Због камења које се руши и котрља растојање међу планинарима треба да је мање како не би дошло до повреда изазваних камењем које је добило велико убрзање и снагу удара. Силазак низ сипар је лаган и брз и за оне који владају техником кретања право је задовољство. Изабере се смер преко најситнијег и најпокретљивијег камења, тим правцем се пролази дугим корацама или кратким поскоцима уз забијање пета пазећи да не наиђемо на чврсте стене и умртвљене делове сипара где је материјал повезан, ту се можемо повредити. Клизећи по камењу које такође клизи наниже мора се пазити на равнотежу. Задовољство брзог спушта пречицом може да поквари оштећена обућа пуна ситних каменчића.

Прелазак преко мањих водених токова

После обилних падавина или топљења снега набујали потоци могу постати озбиљне препреке на предвиђеној тури, непланиране тешкоће у преласку набујалог потока чест су узрок прекида планираног тока туре. Клизаво камење може бити узрок пада који се може завршити мокром опремом или чак повредом. Зато одлука о преласку, начину и месту мора бити донета пажљиво. Прелаз преко воденог тока може бити сув и мокар. При избору места преласка у виду имамо следеће:

Место преласка треба да је што ближе извору,

Ако бирамо суви прелаз тражимо место где је корито уско како би га могли прескочити или га премостити брвном.

Ако постоји могућност у корито ћемо убацити камен или камење како би преко њега прешли преко.

Ако бирамо мокри прелаз тражићемо газ, а то је најчешће место где се водени ток шири, успорава и постаје плитак.

Када желимо прелаз осигурати ужетом или правити траверзу бирамо место где на обалама постоје добра места за осигурање.

Приликом избора места и начина преласка бирамо тако да и најслабији члан групе може прећи ток на начин за који смо се определили. Водич или најспособнији члан групе први прелази воду.

Поток може да прегази истовремено и група од два, три, четири планинара. При томе се међусобно држе за каишеве или каишеве ранчева. Шири поток или мања река где струјање није сувише јако, прелази се појединачно придржавањем за уже. Први, обично водич, направи замку на ужету и држећи се за њу прелази ток на другу обалу под углом од 30-45 степени у низводном смеру. Ако се први оклизне и падне онај ко га осигурава попушта уже док се први не усправи или га повлачи ка себи уколико се први не може усправити. Када први пређе на другу обалу повлачи уже узводно до наспрамног места у односу на онога ко осигурава. Следећи планинар хвата замку коју је на половини ужета направио онај ко осигурава и прелази ток. Радња се понавља све док сви осим последњег не пређу на другу обалу, затим последњи прави замку на крају ужета па и он прелази преко док га први осигурава.

Ефикасан начин преласка тока је помоћу траверзе која се прави тако што се између два сидришта на две обале затегне статичко уже па се планинари са једне на другу обалу пребацују помоћу котураче. За овај начин потребно је имати одговарајућу опрему и увежбани тим.

Кретање кроз насељено место и категорисаним путевима

Наравно да планинари у принципу избегавају кретање кроз насељена места и путевима са тврдом подлогом по којима се обавља фреквантан саобраћај моторних возила, али је по некад немогуће избећи краткотрајно кретање у тим условима, а у одређеним околностима урбани трекинг може бити и циљ планинарске активости. У сваком случају треба имати на уму да је тврда подлога веома непријатна за дуготрајно пешачење у тврдој планинарској обући и да организовано удисање испарења моторних возила свакако није један од прокламованих циљева планинарског покрета.

Правила кретања пешака по категорисаним друмовима регулисана су саобраћајним прописима, важно је упамтити да се појединац друмом креће левом страном (у сусрет возилима), а организована група са водичем на челу и помоћним водичем на зачељу десном страном коловоза. Посебан опрез водичи морају показати приликом прелажења улица и путева са фреквентним саобраћајем. Када се то мора обавити најбоље је постројити целу групу дуж пута и затим у погодном тренутку на знак водича целу групу одједном превести преко пута. Ако је група велика треба је поделити на мање групе, нарочито ако су чланови групе деца.

Наставиће се...

Исо Планић

Iz dva ugla

FRUŠKOGORSKI ULTRA EKSTREMNI MARATON**PRIČA SA ČELA**

„Mogu dugo“ tim je na Frušku goru došao u većem sastavu, a nas pet se prijavilo na Ultra Ekstremni maraton. Već je na preuzimanju startnih paketa u petak atmosfera bila jako pozitivna, pa smo na Popovici u veselom društvu isprobavali domaća piva, a nastavili poslije u restoranu Vidikovac.

Znali smo da na planinarski pohod dolazi tisuće ljudi, ali sam svejedno bio iznenađen velikim brojem učesnika u subotu ujutro. Posebno zanimljivo je bilo ući u već prepuni bus u centru Sremske Kamenice, pa još i platiti taj prijevoz za 11 ljudi (sreća da moja Snježa uvijek nosi nešto novca za svaki slučaj). Standardno se naslikavamo prije utrke, muvamo unaokolo i razgovaramo, pa u 8:55 startamo.

Krećem lagano sa Sandrom, ne poznamo stazu, dogovaramo se da će me ona pratiti dok može, a poslije će sama. Staza je lijepa i trčljiva, ali već prve uzbrdice su ozbiljno strme. Nešto prije KT2 Sandra zaostaje i nastavljam u grupi muških. Na KT3 srećemo planinare, gužva je ogromna. Nastavljam prekrasnim stazama, šuma je zelena i puna mirisa, ali temperatura se lagano penje prema 30 st.C. Na KT5 uzimam u šaku soli od volontera, pa ju ližem i zalijevam vodom. Prolazim lijepi vrt manastira Grgeteg i uspinjem se prema TV tornju, koje je ujedno KT6 i gdje se susrećemo opet s planinarskim utrkama. Gore je kaos, gužva, mnoštvo djece i odraslih, muzika, prodavači sokova i izletnici. Bušim svoju karticu i bježim odatle, nisam ni vode natočio.

Muče ma malo nove Saucony Peregrine patike, nove su, prvi put sam ih obuo na ultru. Stežem vezice na nizbrdicama, popuštam na uzbrdicama, nikako da nađem idealnu poziciju. Mišići su mi OK, Ahilove tetive ne bole previše (4/10), pa ubrzavam i uživam u trčanju. Na iznenadnoj kontroli između KT7 i KT7a mi kažu da sam treći, malo ispred mene je Edvard, a daleko naprijed je Uglješa. Vrućina postaje sve veća, komarci zuje. Prije KT9 (Kraljeva stolica) opet je na stazi puno planinara, a tada prestižem Edvarda i Uglješu. Malo prije KT11 krivo skrećem u selo i tek nakon kilometra uključujem gps, pa se vraćam na stazu. Sustižem opet Uglješu i s njim ulazim u Etno naselje, gdje ručam u restoranu, dok on uzima sendvič i nastavlja odmah dalje. Staza ide cestom i kroz sela, vrućina pomalo popušta. Prije Letenke opet stižem Uglješu, a s Vladimirom pričamo o vojvođanskoj trekking ligi i Varljivom letu '68.

Na Letenku dolazim dok se noć spušta, 5 minuta prije 20. Moj tim podrške je tamo, ljubim Snježu i pozdravljam ostale. U šator dolazim cvikati knjižicu, a Uglješa je tu, već je uzeo karticu za dodatne kontrole. Na brzinu mijenjam patike i majicu, uzimam jedan sendvič i punim izotonik u flask. Uglješu ne vidim, pa jurim dalje, suportu kažem da me ne čekaju za drugi prolaz kroz Letenku (što ću poslije požaliti). Mali crno-bijeli pas me prati cijelim putem do Andrevlja, dobar trkački partner. Penjem se, pa grebenom jurim dok se vjetar pojačava. Oluja dolazi, munje sijevaju, grmi, pojedine kapi kiše padaju na lišće. Šuma miriše i šušti, adrenalin mi je visok i osjećam se odlično. Vjetar dolazi u naletima, čujem ga kroz šuštanje lišća

kako se približava. Dobivam želju da napustim stazu i krenem kroz šumu, osjećam se sjedinjen s prirodom u ovoj noći. Na KT15a (Papratski do) mi kažu da sam prvi, čudim se gdje je Uglješa, nisam ga vidio usput. Volonteri su jako ljubazni i dragi, daju mi upute i odlazim dalje. Izlazim iz šume i staza vodi pored njive, s grebena imam lijep pogled na ravnicu. Tad se nebo otvara i istresa vodu na mene. Kiša lijeva, staza postaje klizava, mokar sam potpuno, stopala šljapkaju u patikama. Grmi i sijeva, prvi put u životu mislim da bi me mogao pogoditi grom. Čuju se ispaljivanja protugradnih raketa i njihovo eksplodiranje sa svih strana. Uskoro ulazim u šumu i dolazim do KT16, gdje mi simpatična volonterka upisuje ćirilicom ime na knjižicu. Još malo i drugi put dolazim na Letenku, gdje samo jedan dečko čeka trkače. Mog tima nema, a tako bih rado promijenio čarape. Bušim knjižicu i pokušavam naći onaj izotonik od prije, ali izgleda da nema nikog. Onaj dečko mi nudi izotonik i vodi me do svog auta. Kaže da je on Uglješin brat i da je Uglješa cijelo vrijeme iza mene, jer je u prvom prolazu kroz Letenku išao se presvući u auto. Dakle, zato ga ja nisam vidio i mislio sam da je ispred mene.

Zahvaljujem se na pomoći i nakon kratkog grijanja kraj vatre nastavljam do Andrevlja 2. Dobro sam raspoložen, a čokoladne bananice mi jako prijaju. Put do Crvenog Čota je dug, gladan sam, ali više od pola sendviča ne mogu savladati. Osjećam umor u mišićima nakon KT20, ali kontrolne točke ovdje dolaze u kratkim razmacima, pa me to drži. Usput nailazim na grupe mladih koji kampiraju, u stvari manje ih spava nego ih budno, muzika trešti, smijeh odjekuje, boce i konzerve pića leže razbacane oko šatora.

Spust u Vrata raja je brutalan, užad je razvučena između drveća za pomoć. Bez užadi dolje bih išao na guzici, kao na toboganu, nema šanse ostati na nogama na toj klizavoj i mokroj strmini. Staza vodi do dna, pa kroz potok, preko stijena, preko potoka, opet na drugu stranu.... Dah mi se kondenzira na svjetlu naglavne lampe, a svjetlo privlači noćne leptire i kukce, lete mi ispred lica. Mašem rukama da ih otjeram dok se trudim ostati uspravan na klizavom kamenju potoka. Nakon slapa je kontrola, jedan volonter se grije kraj velike vatre, daje mi bilježnicu na potpis. Uskoro staza napušta potok i vodi uzbrdo kroz šumu. Uspon je još gori od silaska, na ovu utruku nisam uzeo štapove, pa se penjem gore na sve četiri, lovim se za stabla i povlačim za grmove. Noge se kližu, treba mi 17 minut za 1km. Nakon uspona opet slijedi spuštanje pomoću konopa, pa novi uspon. Imam 120km u nogama i sad osjećam umor. Pokušavam i dalje trčati na ravnom i blagim uzbrdicama, ali često zastajem da prohodam i dosta sam usporio. Pokušavam pojesti ostatak sendviča, ali ne ide, želudac odbija. Prije zadnje kontrole na KT24 kod izvora mi se dešava zadnje lutanje: nema oznaka kraj staze pa se vraćam uzbrdo do drveta s markacijom, shvaćam da sam ipak na dobroj stazi i spuštam se do kraja. Cvikam knjižicu i penjem se prema Popovici. Jutro je svanulo i u dobrom raspoloženju prolazim registraciju vremena i ulazim u cilj.

Pozdravlja me Nenad i ostali iz organizacije, dijele poklone, fotkamo se, odlična atmosfera. Napokon netko nudi pivo i sjedam da se odmorim. Dajem intervju Bobanu, tretiraju me kao vrhunskog trkača, a meni je ovo prva pobjeda na utrci u životu! Prva. Ikada!

Nakon sat vremena stiže Uglješa u cilj, na kraju se utrkivao s Mađarom Bailintom za drugo mjesto. Sva trojica se fotkamo, pričamo i razmjenjujemo dojmove. Stiže moj suport tim, Snježa je šokirana kad skuži da sam ja pobijedio. Još jedno pivo i vrijeme je za tuš i čistu odjeću.

Vraćam se na Popovicu dočekati Sandru, prva je u ženskoj konkurenciji, a ukupno 5. Mile i Kizo dolaze u cilj par sati poslije, oni su u prvih 10. Chura je odustao, vrućina i komarci ga spriječili, DNF. Odspavam pol sata i svi zajedno odlazimo na Petrovaradinsku tvrđavu, dobro smo raspoloženi i najglasniji u kafiću.

U ponedjeljak ujutro odlazimo u centar Novog Sada, parking nam je platio slučajni prolaznik (SMS-om s naših telefona ne možemo) i odbio uzeti pare, kaže: „Dobrodošli i lepo se provedite“. Ručamo izvan grada u Salašu 137, pa tek oko 17:30 krećemo doma.

Doviđenja Fruška goro, vidimo se nagodinu!

Zoran Kurdija

PRIČA SA ZAČELJA

Poraz jedne Leptirice

Moja učešća na Fruškogorskom maratonu su bila prilično simbolična. Planinarenjem sam počela da se bavim 2009 godine. To je godina kada sam prvi put učestvovala na Fruškogorskom maratonu. Ništa specijalno, reku ljudi na istočnom pripravnničkom maratonu pratio je oblak prašine dok smo se kretali brzinom vinogradarskog puža. Ne mogu da lažem, pelcer se primio i nekoliko godina sam pohodila staze maratona. A onda pauza. Sticajem okolnosti od 2013 godine nisam učestvovala.

U našem klubu je nekolicina članova uživala ugled ultramaratonaca i mi obični smrtnici smo svake godine pratili njihove uspehe, čestitali im na podvizima i čudili se smelosti da se upuste u takvu avanturu. Lično sam smatrala da je to čista ludost, lečenje frustracija i kompleksa. Ko još normalan gazi 100 kilometara iz čistog zadovoljstva??? Svake godine kažu da više neće i opet se sledeće zapute na istu stazu!!! Godinama se kilometraža najduže staze povećavala a oni su bili uporni.

I onda se desi neka nova Leptirica. Ona koja pored redovnih akcija svog kluba učestvuje u obe treking lige, ona koja pomera svoje granice. I desi se ludilo. Iako sam do prošle godine smatrala da je čista ludost ići na tako dugu stazu, prijavila sam se. Poželela sam da postanem ultraekstremna Leptirica.

Često se pričalo o maratonu. Radić, Đuka, Milan, Tile, Lovre, Zoran, Željko i Bilja su imali vazda da kažu kako im je bilo prethodnih godina. Pomno sam ih slušala. Krajem februara sam se prijavila i nije dolazilo u obzir da se predomislim. Moram da priznam da mi je najteže bilo da saopštim roditeljima. Već su smatrali da preterujem sa naporima na trekingu i teško su prihvatili moju najnoviju ludost. Ali jesu. ☺ I hvala im na tome.

Nedelju dana pred maraton sam učestvovala u markiranju staze. I to baš deonice ultraekstremnog maratona. Nekako mi je cilj postalo mesto gde smo završili sa bojom i četkom. Jedno trodimenzionalno srce i moj nadimak. Ako dotle dođem, završiću lagano. Samo o tome sam razmišljala.

Pripreme su bile temeljne. Mislim na opremu i hranu. Koliko sati, koliko obroka, koliko presvlake. Gde, šta, kako... Svaki dan sam gledala u mapu, čitala Milanov blog. Psihički sam bila spremna. Godišnji odmor mi je bio vrhunac mudrosti i luksuz koji nisu svi mogli da si priušte. Neizmerno sam zahvalna kolegici koja je radila moje poslove i maksimalno me pošteđela. Maraton je mogao da počne!

Ništa nisam zaboravila, čak ni rakiju. ☺

I tako se nas desetero slikamo na Popovici, vesela družina PK Borkovac: Biljana Pivalica, Dubravka Ivanić i Željko Laušević sa plavim startnim brojevima i Zoran Đukić, Nenad Radić, Milan Mirković, Ivica Stojanović, Goran Tintor, Zoran Udovčić i ja sa crvenim startnim brojevima. Jutro je bilo lepo, suncem okupano. Dosta poznatih likova na startu. Slikanje, intervju sa novinarima Dnevnika je dodatno doprinelo posebnom raspoloženju na startu.

Neku posebnu strategiju nismo imali. Krećemo zajedno, pratimo svoj tempo pa kako se rasporedimo. Imali smo vazda kilometara pred sobom. I tako je i bilo.

Bez obzira što sam u početku zvučala kao parna lokomotiva na uzbrdici, bez većih poteškoća sam savladala prvu ekstremnu deonicu. Uvek je na početku teško. Bez obzira na fizičku kondiciju, potrebno je da „prokinem“. Život u ravnici nosi svoje čari. Prvih nekoliko sati je potrebno da se mozak isprazni. Da se potroše sve nagomilane misli. Noge idu zasebno od mozga.

Na Stražilovu se definitivno raspadamo kao grupa i put ka Brankovom grobu nastavljamo Ivica i ja u društvu Dejana Milkovića, našeg drugara sa trekinga.

Manastir Grgeteg je naša kontrolna tačka. Tu nas čeka poseban tretman. Drugari su nam spremili okrepu u vidu fenomenalnog roštilja. Hvala im na tome. Iako nije svima podjednako trebao i prijao, sigurno je značio kao jača potpora pred novu zavrzlamu koja nam je sledila.

Pored redovnog uspona do TV tornja, sledio je meni potpuno nepoznat deo staze. Na usponu od Grgetega Ivica je počeo da posustaje za razliku od mene koja sam prilično dobro giljala po uzbrdici. Iako se grupa razila, prilično često smo bili u

telefonskom kontaktu i pratili smo se. Nekako smo se posložili na po 20tak minuta jedni od drugih. I to uopšte nije bilo tako loše.

Paragovo je trebalo preživeti. Pored toga što je teren zahtevan, vazduh kao da je stao a komaraca je bilo u nenormalnim količinama. Ima li šta gore? ☺ Naravno da ima. Obzirom da se nalazim na kraj sveta (!), nemam ni signal na telefonu iako mi je sada potreban da završim razgovor sa Ivicom. Dehidrirao je, nije mu bilo dobro i seo je da dođe k sebi. Prilično me je zabrinuo obzirom da se dobro spremio i u odličnoj je kondiciji. Ovo je bilo potpuno neočekivano.

Stazu gazim sama. Komarci su bili toliko agresivni da je bilo nemoguće zastati na sekund. Bilo mi je vreme da nešto pojedem. Na velikom usponu sam izvlačila zadnje atome snage obzirom da je prošlo prilično vremena od zadnjeg obroka. Zelena staza je bila prilično nemilosrdna. Ili sam preterala sa tempom? Đavo će ga znati...

Opet povratak u civilizaciju! Telefon opet radi, mogu da se čujem sa ostalima. Nakon prelaska grebena trčeći sustižem Radića, Dejana i Tiletu. Fantastična četvorka nastavlja zajedno put ka manastirima Staro i Novo Hopovo u nadi da će se ova deonica što pre završiti. Moram da napomenem da su nas na KT Novo Hopovo u nesvest bacile preslatke devojčice koje su nam sipale čaj i zabavljale dok smo pauzirali. Mrak bi bio „crni mrak“ da nam se nije ukazao pun mesec. Magija je bila potpuna. Kad se već nisam ugušila sa suvim sendvičem, bila sam spremna da idem dalje. ☺

Izlaskom na Iriški venac smo se vratili na „normalnu“ maratonsku stazu. Zahvaljujući ljubaznosti osoblja kafića na raskrsnici, sipala sam svežu vodu, umila se i krenuli smo dalje. Ovo je bio prilično dobar potez obzirom da na Kraljevov stolici nismo zatekli cisternu sa vodom. Put do Vrdnika je bio poznat i nije mi teško pao. Obzirom da je dan bio na izmaku, naše rezerve strpljenja i raspoloženja bile su na različitim nivoima. Moramo priznati da smo svi tih dana bili kao strune, brinuli i razmišljali o mnogo toga. Da ne preskočim činjenicu da su nebom sevale munje a nama stizale informacije o padavinama u okolini.

Mogu slobodno da kažem da smo u zadnji čas stigli u naselje Vrdnička kula gde nas je čekala večera. Kako smo ušli u objekat, tako se nebo otvorilo. Kiša, grad i pad temperature. U sali za ručavanje se zatekla ekipa koja se manje-više stalno pratila na stazi. U etno naselju su nam se pridružili Ivana i Časlav iz PEK Gora (Kragujevac). Preslana večera mi nije prijala ali odmor i druženje jesu. Sreća pa nas u sali nije bilo puno. Pola sale je smrdelo na konjsku mast kojom su se mazale komšije a drugu polovinu sam „oplemenila“ mirisom iz mojih cipela. Iako sam se tokom pešačenja više puta izuvala, smrad je bio neizbežan posle toliko sati. Ivani umalo trepavice nisu otpale kada sam se izula. ☺ ☺ ☺ Zauzela sam separe u čošku i družila se sa ostatkom ekipe na distanci.

Prednost dobre logistike je i kada možeš da pozoveš drugare da ti dopreme spremljenu opremu za noć. Planiran pit stop smo sa manastira Jazak pomerili na Vrdničku kulu i nakon presvlačenja i prepakivanja smo nastavili dalje. Tile je nestrpljivo čekao da krenemo stalno gledajući na sat. Izgubili smo više od sat vremena. Kiša je u međuvremenu prestala da pada ostavljajući nam blatnjav teren da nas drži budnim. Slalom do centra Vrdnika je bio živopisan. Časlav i Ivana su odlučili da odustanu ali su krenuli sa nama tražeći pogodniju priliku za povratak do Popovice.

Vrdnik mi je bio u planu za sladoled. Naravno da sam smetnula sa uma da će biti kasno. Prodavnice su odavno bile zatvorene. Dobra stvar je što nisam bila jedina. Posle maratona sam čula

interesantnu priču o dve limenke piva koje je ostavio jedan ultramaratonac jednom ultraekstremnom maratoncu. To su stvari koje se ne zaboravljaju.

Na putu ka sledećoj kontrolnoj tački Drug Radić donosi odluku da odustane. Manastir Jazak je takođe naša kontrolna tačka. Tu su nas čekali Neda, Filip, Štimac. Jedva preživeli oluju, jedan grom je udario prilično blizu njih. Pauzu sam potrošila bušeći Ivici žuljeve. Tile je opet brojao minute. Nakon „operacije“ smo nastavili dalje. Šibali Tiletovim tempom ka Prnjavoru. Vazduh je bio pun magle. Dodatnu maglu smo sami sebi pravili disanjem. Vrlo živopisan deo staze. Meni

možda i najzanimljiviji. Težak svakako. Blata i vode u obilju. Svakako mi se nije spavalo. Nikom nije. Ivica se mučio sa tabanima. Žuljevi su ga pekli i zaostajao je. Tile dobio krila. A ja sam se trudila da postignem tempo a da ne ubodem želju u nekoj gomili blata ili bari.

U Prnjavoru nas sustižu čistači na stazi, nama veoma poznati Goran Žigić i Jovan Ilić. Nakon istresanja cipela i kratkog predaha šibamo dalje. Ova deonica mi je bila još sveža u nogama obzirom da sam je prešla nekoliko dana pred maraton. Jedan deo staze nije najsrećnije obeležen niti raskrčen ali smo dobro prošli.

Ivica nam je javio da će da odustane na Letenci. Sada nas je bilo troje. Tile, Dejan i ja.

Noću nisam pratila satnicu niti planirala obroke. U momentima posustajanja energije jela sam energetske kuglice od urmi, lešnika i oraha. Ništa slano, samo energetske bombice. I bila sam dobra.

Negde na putu ka Letenci sam shvatila da sam prilikom presvlačenja na Vrdničkoj kuli skinula broj i nisam mogla da se čekiram prvi put. Broj je otišao u Rumu i mogla sam da ga dobijem tek ujutro kada dođem na drugo čekiranje. Naravno, ništa nije nemoguće. Čovek me upisao na spisak i mogla sam normalno da nastavim stazu.

Tu sam obavila prvi razgovor sa sobom. U nekom momentu sam osetila krizu. Pomalo me mučio problem o kojem ne mogu da pričam u ovom članku. Obzirom da je želja da pređem stazu i dalje bila ogromna, posle nekoliko minuta sam odlučila da idem dalje.

Dolaskom na Letenku Dejan je imao priliku da obavi svoj pit stop. Otišao je do kola sa namerom da se preobuje, pregleda stopala i nastavi dalje sa nama. Na njegovu a i našu veliku žalost, morao je da odustane. Staza mu je podarila bolne žuljeve i nije mogao dalje.

Šuma je prelepa u svitanje. Ptice su nam upotpunile merak. Dok smo se spustili do Andrevlja već je bilo svanulo u potpunosti. Obavezno istresanje cipela i nastavak ka Papratskom dolu. Ovaj deo staze mi je takođe bio nepoznat. Put se odužio, nikako stići do kontrolne tačke. Gazili smo sa rastojanjem, Tiletu se pomalo spavalo. Do izlaska na asfalt sam počela debelo da razmišljam o odustajanju. Pete su mi bile prilično bolne. Uzbrdo sam mogla da hodam ali je nizbrdica bila nezgodna. Osetila sam da sam malo usporila tempo i nisam bila srećna zbog toga.

Đuka, Milan i Zoran su bili možda pola sata ispred nas. Bili smo na vezi. I Zo je odlučio da odustane. Dogovorili smo se da se nađemo na Letenci i idemo zajedno kući. Na putu ka Glavici sam sa knedlom u grlu pozvala roditelje da dođu na Letenku.

Sunce je bilo već visoko, temperatura je rasla a Tile i ja smo veliku poljanu prelazili u dresovima dugih rukava. Živopisno iskustvo. Na Letenci sam imala planiran sledeći pit stop i presvlaku. U međuvremenu sam shvatila da 7 sati nisam ništa pojela a i već pomenut problem je i dalje postojao.

Put od Glavice do Letenke je bio pravo mučenje. Na izmaku snage, tužna, gladna i žedna sam se prilično napatila na uzbrdici. Lovre je odavno došao na Letenku, kao podrška. Doneo je i moj broj. I pivo. Pravio društvo Ivici koji je čekao na Letenci od sitnih sati. I dolazio u susret prvo momcima pa nama. Tile je u momentu kada je susreo Lovreta ubacio u brzinu i ostavio nas na uzbrdici. I tu je za mene bio kraj.

Na Letenci smo se pozdravili. Đuka je već bio otišao dalje. Milan i Tile su nastavili da gaze a Lovre, Ivica, Zo i ja smo otišli kući.

Ustvari kraj je bio nakon pet sati. Kada sam posle dremke sedela na terasi i ridala od tuge. Plakala sam još sledeći dan. A onda već sledeći bila čvrsto odlučna da 2019 pređem stazu.

Nakon ovog iskustva sam svakako pametnija i iskusnija. Već sam počela da se spremam za sledeći maraton.

Od nas sedmero na najdužoj i najtežoj stazi Fruškogorskog maratona trojica su stazu i završili. Zoran Đukić, Milan Mirković i Goran Tintor su nam dali domaći zadatak i nas četvoro ćemo svakako sledeće godine pokušati da ga uspešno završimo.

Jelena Radosavljević

СЕЋАЊЕ НА ДРАГАНА ГАШУ ЛАЛОВИЋА

Један од најпознатијих црногорских планинара Драган Лаловић - Гашо, изненада је преминуо 31.12. 2017. године, након краће болести у 60-ој години живота.

Гашо је рођен 07. 05. 1958. године, у Никшићу. Радио је у Жељезари Никшић као дипломирани инжењер металургије до тренутка када се одлучио за приватни бизнис.

Планинарством се почео бавити давне 1969. године, у ПД Јаворак из Никшића и то кроз пионирску планинарску школу у коју је наставница Ксенија Драшковић укључила велики број основаца. Међу њима је био и тада 12- годишњи Драган Лаловић. Годину дана касније, генерација младих Никшићана жељних авантура, успешно завршава планинарску школу и већ од тада креће њихова каријера планинара, а касније и алпиниста светског ранга. Пошто је ПД Јаворак из Никшића било добро организовано спортско друштво, одмах су кренули по турнејама. Прва је била Покључка у Словенији, па онда следи низ којем нема краја... Пењући се по црногорским планинама стицао је своја прва знања и искуства у планинарству. Већ 1973. године, завршава школу алпинизма у Проклетијама и од тада почиње активно да се бави алпинизмом и пењањем. Како се у Јаворку активно бавило планинарством, скијањем, алпинизмом и спасавањем, он и његова генерација су били ангажовани у свим активностима. 1978. године, са својом генерацијом прави јаче успоне у Алпима, међу којима и успон на Мон Блан, 4807 m.

Драган Лаловић Гашо је био горски водич, инструктор алпинизма и Горске службе спасавања. Од 1990.-2002. године, био је председник Планинарског савеза Црне Горе. Водио је многобројне спасилачке акције и експедиције, међу којима је најзначајнија на Мт. Еверест 1996. године. Седамдесетих година прошлог века, испењао је велики број алпинистичких смерова у Европи и током пењачке каријере се попео на многе значајне врхове света као што су Гросглокнер, Матерхорн, Арарат, Аконкагва у Андима, врхови у масиву Памира и Централног Кавказа.

Носилац је многобројних признања и награда, међу којима су златна плакете Планинарског савеза Југославије, Планинарског савеза Црне Горе и Горске службе спасавања Црне Горе. У оквиру

десеточлане екипе из ПД Јаворак која је освојила врх Аконкагва, 1987. године је изабран за Спортисту године града Никшића.

Био је велики заљубљеник у планине и цео свој живот је посветио развоју и популаризацији планинарства. Највише је волео јужну страну Дурмитора, од Шавника и западно од Плужина, јер се са јужне стране налазе кањони Комарнице, Буковице и Бијеле, кањон Придворице и Невидио, који су најатрактивнији на Балкану.

Моје познанство и сарадња са Гашом започето је 1988. године, кроз активности Координационе комисије за алпинизам, експедиције и горске водиче Планинарског савеза Југославије.

У периоду од 28. 06. - 21. 07. 1988. године, организовао сам и водио "Прву југословенску експедицију Памир-Алај 88". Експедиција је имала одобрење за пењање у неистраженом делу Памир-Алаја. У експедицији је учествовало 15 алпиниста из свих република, међу којима је био и Гашо. Том приликом је изведено више првенствених приступа на врхове преко 4000 m. и испењано више првенствених смерова.

1996 године, Гашо је био један од учесника експедиције на Мт. Еверест, 8848 m. у којој је учествовало 18 алпиниста.

09.05.1996. године, одустао је на 8100 m. док су Ненад Столица, Ђорђије Вујичић и Мијодраг Лаловић стигли до висине од 8800 m. одакле су морали да се врате због изузетно лоших временских прилика. Два дана касније, због лоших временских прилика при спуту је страдало осам пењача. Одмах након трагедије, Влада Непала је забранила даље успоне на Мт. Еверест у тој сезони. Црногорска екипа је морала да се врати кући. Због своје исправне одлуке о прекиду експедиције, од Владе Непала је добила дозволу за следећи успон са отвореним датумом.

Од 22. 11. 2000. године, настављамо сарадњу као чланови Координационе комисије за алпинизам, експедиције и горске водиче ПСЈ.

Пошто је долина реке Комарнице пружала све погодности за одржавање течајева, организовали смо Планинарско алпинистички логор "Грбаја 2002" у периоду од 14. -20. 07. 2002. године. Одржали смо алпинистички течај летње технике са 15 полазника и семинар за инструкторе алпинизма са осам полазника.

У сарадњи са Томашом Ђоровићем, председником општине Шавник организовали смо Алпинистички табор "Невидио 2003". Општина је обезбедила војне шаторе и кухињу са пратећом опремом. Табор је трајао од 09. -17. 08. 2003. године и у оквиру табора су организовани пријемни испит за горске водиче, припремни течај за планинарско туристичке водиче, припремни течај за пионире водиче, кањонинг Невидио, испитивање спелеолошког објекта Лажуља и пењање алпинистичких смерова у стенама Главичине. На табору је било 39 учесника.

Под вођством Радивоја Вуковића је снимљен пролаз кроз кањон Невидио, а под вођства Бранислава Божовића Дениса снимљена је пећина Лажуља.

Инструктори смо били: Бранислав Божовић Денис - инструктор спелеологије и ГСС, Жељко Лонцовић - инструктор алпинизма и ГСС, Радивоје Вуковић - инструктор алпинизма, Драган Лаловић - инструктор алпинизма и ГСС и ја као кандидат за инструктора алпинизма. Табор су посетили председник општине Шавник и Бранислав Перовић, председник ПС Црне Горе.

У сарадњи са Друштвом инструктора алпинизма, горских спасилаца и горских водича "Горје" из Никшића, настављена је успешна сарадња са Гашом и 2004 године, организацијом алпинистичког табора "Враца" у Бугарској и алпинистичког течаја зимске технике у околини Црног језера и на Савином куку.

Томаш Ђоровић, председник општине Шавник, поново нам је помогао у организацији алпинистичког течаја летње технике у Комарници од 07. -13. 08. 2004. године. У циљу промовисања пењачког подручја Комарница, општина нам је одобрила куповину неколико врећа за спавање, подметача за вреће за спавање и мањих шатора, како бисмо омогућили обуку и кандидата који немају своју опрему. Општина је поново обезбедила војне шаторе и кухињу са пратећом опремом.

Од 12. - 14. 08. 2004. године, организовани су испити за стручна звања алпиниста и инструктор алпинизма. На алпинистичком течају летње технике је био 31 кандидат, за звање алпиниста су полагала два кандидата, а за звање инструктор алпинизма - летња техника, два кандидата. Успостављањем сарадње са Ронилачким клубом "Никшић" на кањонинг је дошло 15 учесника.

Инструктори су били: Жељко Лонцовић - инструктор алпинизма и ГСС, Радивоје Вуковић - инструктор алпинизма, Драган Лаловић - инструктор алпинизма и ГСС, Несто Стантић - инструктор алпинизма и др Обрад Вујадиновић. Табор је посетио и председник општине Шавник.

Формиран је Наставни центар Комарница у циљу даље популаризације планинарства, алпинизма и пењачког подручја Комарница, са циљем да у наредном периоду камп добије међународни значај и окупи алпинисте из других региона као што су Бугарска, Македонија, Словенија и Словачка.

Организација алпинистичких течајева зимске и летње технике је настављена у 2005 и 2006 години.

Од 16. 07. - 02. 08. 2005. године, поново смо заједно учествовали у експедицији "Кавказ 2005" која је имала задатак освајање Западног Елбруса, 5642 m. Експедиција је била организована у сарадњи са Наставно школским центром Улу Тау на Кавказу.

У овом периоду је Гашо интензивно размишљао о изградњи Етно кампа и једном приликом ми је предложио да будемо партнери и у тој активности. Распадом државне заједнице, онемогућена је и наша даља сарадња.

На најлепшем месту, на имању својих родитеља у Пошћењу близу малог и великог Пошћенског језера, недалеко од кањона, 2007 године је започео реализацију идеје изградње Етно кампа Невидио.

Након година одрицања и мукотрпног рада, успео је да реализује свој сан изградивши Етно село Невидио на 30-ак метара од магистралног пута Рисан - Жабљак на месту које многи сматрају да је створено за љубитеље адреналина.

Етно село се простире на 4200 квадратних метара са 36 лежајева у кућама које су

изграђене од камена, са дрвеним детаљима и са комплетном понудом авантуре Дурмитора, од кањонинга, сплаварења, бициклизма, планинарства, алпинизма, спасавања итд.

Недалеко је 29 оклинчаних смерова за спортско пењање и неколико за класичан алпинизам у Бољским гредама, који су високи и до 700 m. У припреми је и једна ферата у Бољским гредама.

Због тешке повреде кичме, Гашо је 2005 године морао да се повуче из алпинизма и ГСС.

Гашо је сахрањен, 02. 01. 2018. године у селу Пошћењу, недалеко Комарнице коју је највише волео.

Лазар Попара

BISER DOLINE JORGOVANA

Do vodenice, staza uz reku je

kada bi staza kanjonom reke bila sastavni deo planinarsko-turističke ponude.

Nastaje negde ispod vrha Usovica na planini Stolovi, i niz zapadne obronke između Čikera i Gradske Kose, teče ka Ibru. Mala, bistra planinska reka Maglašnica, neprimetno utiče u Ibar ispod drvnog grada Magliča.

Preko visećeg mosta na Ibru, desno, pored napuštene železničke stanice u Magliču postoji obeležena planinarska staza. Nekada je ovo bila atraktivna planinarska destinacija ali su vremenom nastale druge, lakše staze pa ovde samo pojedini svrate.

Reka Maglašnica ima gotovo pitku vodu. Krupno kamenje u vodi pravi divne vrtloge i virove gde se kriju krkušice. Riblja vrsta kojom ova reka obiluje, baš zbog svoje nepristupačnosti predstavlja prirodni rezervat. Na oko kilometar puta uz reku nailazi se na mesto zvano „vodenica“. Tu je nekada zaista bila vodenica, na šta nas podseća izdubljeno bukovo stablo kroz koje je tekla voda do vodeničkog točka. Na tom mestu u reci nalazi se prirodni bazen, jedino mesto sa dubljom vodom, gde može da se peca i kupa.

prilično prohodna. Odavde počinje blagi uspon uz Gradsku Kosu i ponegde se staza gubi u rastinju.

Najbolji orijentir je sama obala reke. Na oko dva kilometra uzvodno dolazi se do drugog interesnog mesta u kanjonu Maglašnice. Sa jedne glatke stene, sa visine oko 5-6 metara sliva se bistra voda i pravi mali spektakl i zvukom i izgledom. Zelena sveža mahovina ispod vode boji stenu neobičnom sivozelenom nijansom. Ovo mesto se zove „Mokra stena“ a voda može da se pije.

Vlažna zemlja pogoduje različitim divljim životinjama, koje su svojim aktivnostima napravile pravi mali amfiteatar oko stene. Hodajući stazom uz reku, pogledom napred vide se Usovica i Goli sto, Čiker i Greda, a ako se osvrne unazad vide se Risovac i Čemerno. Čitavom stazom na vidiku je stari grad Maglič.

Stenoviti ambijent sa puno vode pogoduje, naravno, različitim gmizavcima te su sigurna obuća i planinarski štap bezmalo neophodni. Poseta tvrđavi Maglič, nakon lagane šetnje kanjonom Maglašnice, upotpuniće planinarski doživljaj.

Sada, kada sam upoznala reku Maglašnicu, smatram da bi obilazak grada Magliča dobio na kvalitetu i atraktivnosti

Svetlana Krdžić

"GREBENČIĆI 2018"

Planinarski klub Greben je 12. maja 2018-e godine organizovao šesti put za redom akciju Grebenčići - planinarsku akciju namenjenu mladim planinarima. Cilj akcije je prezentovanje planinarstva kao sporta kroz demonstraciju planinarskih sportskih disciplina deci školskog uzrasta.

Kao i uvek na akciji su aktivno učestvovali pripadnici Gorske službe spasavanja (GSS).

Grebenčići su više od šetnje. Dana kad se održava ta akcija deci se pruža retka prilika da upoznaju discipline planinarstva: visokogorstvo, planinarsku orijentaciju, sportsko penjanje.

Na bazi Gorske službe spasavanja pripadnici te službe demonstrirali su deci evakuaciju sa planine. Deca su upoznala ljude koji bezrezervno pomažu kada dođe do nezgoda na planini.

Na bazi Planinarske orijentacije deca su upoznala planinarsku disciplinu gde se koristi topografska karta. Na ovoj bazi timski su tražili i nalazili skrivene tačke u šumi pomoću mapa.

Na bazi Visokogorstva prezentovala se oprema planinara kao i način kretanja u planini.

Na bazi Alpinizam, uz pomoć iskusnih planinara Grebena, deca su učestvovala u sportskom penjanju.

Ove godine smo uključili i petu bazu, gde je Savet roditelja, uz nastavnike fizičkog vaspitanja, napravio takmičenje u skoku u dalj, trčanju na 60 metara, navlačenju konopca.

Zahvaljujemo se Sportskom savezu Mladenovca, Planinarskom savezu Srbije i Planinarskom savezu Beograda što nas podržavaju od naše prve akcije.

Zahvalni smo i našim donatorima što veruju u Grebenčiće.

Hvala na učešću osnovnim školama Kosta Đukić, Bora Lazić, Bisa Simić, Milica Milošević i Živoimir Savković. Naročito hvala školama Momčilo Živojinović i Sveti Sava koji su uz nas od početka.

Akciju Grebenčići su osmislili članovi PK Greben koji su uložili puno i truda i vremena i kreativnosti da ova akcija izgleda ovako. Zato hvala svim članovima na učešću i doprinosu da Grebenčići postanu sve masovnija dečija akcija.

Hvala i lepom vremenu koje je doprinelo da 450 četvrtaka iz mladenovačkih osnovnih škola i gosti iz OŠ Vuk Karadžić, Stojnik i planinarskih klubova uživaju u

najlepšem izdanju Kosmaja. Kosmaj je tog dana, pored bogate istorije, imao i bogatstvo dečije igre, nadmetanja, navijanja i smeha. A dečiji smeh nema cenu.

Grebenčići imaju za cilj da decu približe prirodi i sportu. Nadamo se da smo u tome uspeali.

PK Greben

ДЕЦА СУ УКРАС СВЕТА

На Фрушкој гори у суботу, 21.04.2018. Леп пролећни дан, сунцем обасјан.

Било нас је 22. Пола одрасли пола деца. Сусрети са старим планинарима.

Баке, деке и родитељи са унуцима и децом, провели су 4 сата у природи препешачивши око 6 км. Сваки учесник добио је Беџ акције за успомену.

Диван фрушкогорски амбијент. Шума, цвеће, стена, пећине, језеро, "Славицина стаза" безбедна обележена - Дружина весела. Лазар је у друштву деда Душка частио друштво за рођендан. У амфитеатру Орловог бојишта певали смо рођенданску песму Лазару и частили се соковима грицкалицама и слаткишима. Најмлађи учесник на овом пешачењу био је Вук Вељковић. Нова познанства са учесницима из Грађанства - Н. Сада.

О учесницима су поред родитеља и старијих бринули водичи из нашег Друштва: Боровоје Вељковић, Душко Косјер, др Милан Бреберина и Стојанка Вуков.

Хвала свима који су се одазвали на ову акцију. Пратите објаве на нашем сајту www.psdpostar.org.rs или на фејсбук страници SU PSD „POŠTAR“ NOVI SAD.

Учесницима за подсећање, вама који нисте били са нама да уживате у лепоти дружења и уживања на падинама Фрушке горе.

Дођите и ви, који нисте били сада, на следећу акцију "Деца и родитељи пешаче заједно" или било коју другу из календара акција ПСД "Поштар" Нови Сад.

Боровоје Вељковић

КОМИСИЈА ЗА РАД СА МЛАДИМА

Поштовани планинари,

руководство Планинарског савеза Србије и Комисија за рад с младима, позивају све чланове савеза, руководства планинарских Клубова и Друштава, водиче и спортске стручњаке, наставнике и васпитаче планинаре, да у наредном периоду заједничким снагама започнемо и појачамо активности у раду са младима, њиховом приближавању природи, планинама и укључивању у спортска такмичења у организацији ПСС.

ЗАШТО?

Према најновијим истраживањима, свако друго дете у Србији узраста од 7 до 15 година више од 4 сата дневно проводи на интернету. Гојазност код деце је растући проблем. Поред очигледних здравствених проблема оваквог начина живота (проблеми са кичмом, видом, прекомерном тежином...), код младих и деце се све више уочава отуђеност, неприлагођеност, врло често недостатак емпатије и осећаја за друге, а вербална комуникација је све сиромашнија. Уколико бисмо наставили са набрајањем, можда бисмо међу овим „симптомима“ препознали и неко комшијско дете. Или можда – наше? Убрзо затим, признали бисмо да то није проблем само наше деце. Већ је и наш.

С обзиром да, као планинари, знамо какве физичке и духовне бенефите „убирамо“ од боравка на планини и у природи, вероватно ћемо се сви сложити у констатацији да би најбоље било да деца од малих ногу буду усмерена на активности у природи и планинарење као спорт.

ШТА ДЕЦА ДОБИЈАЈУ ОД ПЛАНИНАРЕЊА И АКТИВНОСТИ У ПРИРОДИ И ШТА МИ КАО ДРУШТВО ДОБИЈАМО?

Боље међуљудске односе и односе у породици.

Када се сусретнемо са планинама и суочимо са њиховом лепотом, некад питомом, некад суровом, ми постајемо бољи људи. Заправо, враћамо се ономе што јесмо, само смо на то заборавили у мору свакодневних брига, проблема, окупирани неким другим стварима, препуштајући децу неком виртуелном свету и признајмо, неким другачијим, нама можда страним, да не кажемо погрешним вредностима. Наша мисија је да и деци откријемо ту магију поновног успостављања везе са самим собом, а потом и са другима. Далеко од телефона, компјутера и игрица, показаћемо им неке друге вредности, што нас доводи до следећег бенефита:

Смањење вршњачког насиља

Планинарење је активност која у одређеној мери елиминира потребу да будемо моћнији у односу на другог и да га савладамо. Ако се уопште може одредити циљ планинарења – то чак није нужно стићи на врх планине, већ уживати у пределима који нас окружују, тако што успут савладавамо природне препреке, али и сопствене слабости. Када деца заједно раде на савладавању сопствених слабости, уједно ће јачати и другарство.

Здрав став према животној средини и здрављу

Путем кампова, табора, радионица и активности на отвореном, подстакнућемо осећај за очување животне средине. Када једном почну да се опходе према природи као мали планинари, једнако ће бринути и о екологији свог ближег окружења.

Социјализација деце и међусобна солидарност

На планини и генерално у природи, која не пружа „техничке“ услове за друштвене мреже (и остале „мреже“ у које се данашња деца „уплићу“), они ће бити усмерени једни на друге и на људе различите старосне доби. Међусобна комуникација и заједничко искуство које доживе у природи, деловаће подстицајно на њихове социолошке вештине, продубиће солидарност и међусобне односе, који су прави и природни, а не виртуелни.

КАКО?

Када у раду Вашег Клуба/Друштва сами, установите потребу, циљ и мисију да укључите децу и младе у ваше активности, усмерите напоре ка:

Изради плана и програма рада са младима (акције/активности у које би они били укључени);

Проналажењу адекватног кадра из Клуба/Друштва, посвећеног тој мисији и спремног да спроводи активности одређене планом;

Повезивању са предшколским установама и Основним школама у циљу формирања планинарских секција, путем које би се спроводила едукација деце о природи и планинама, а последично – и о екологији и значају очувања природне средине; како кроз теоријске, тако и кроз практичне активности у природи, прилагођене њиховом узрасту.

Укључивању младих спортиста у такмичарске дисциплине планинарства (Трекинг лига, Спортско пењање, Планинарска оријентација, Драј тулинг...)

Начина, сигурни смо има још. Надамо се и Вашим предлозима у скорјем периоду, јер Вас у овој мисији сматрамо савезницима.

Као планинарска заједница, која у планине иде због љубави и која је позната по солидарности и неговању правих вредности, осећамо одговорност, да оном најважнијем делу нашег друштва - породици и деци, вратимо осећај међусобне повезаности, у свету у коме се „пријатељства“ и међусобни односи граде на друштвеним мрежама, а у коме се у исто време, никад усамљеније нису осећали.

Комисија позива све клубове да своје активности у раду са младима представе попуњавањем он-лине извештаја на линку:

<https://goo.gl/forms/HNgKVpaNIKcuREDv2>

Молимо вас да извештај попуните за сваку акцију/активност посебно и да је уколико је то могуће, попуните извештаје са акције изведених у 2018. години. Овим желимо да стекнемо увид у обим рада клубова са младима, стечена искуства и направимо базу, како би даља ангажовања комисије и ПСС усмерили у правом смеру.

У нади да ће се, од ове године, сваки планинарски клуб/друштво у нашој земљи похвалити већим бројем акција са новим – најмлађим члановима,

Срдачан поздрав,

Андреј Ивошев,
председник Комисије за рад са младима ПСС.

Zvoncara fešn priče HOMOLJE, TVRDE VERE

Zimus, u jednoj planinarskoj akciji, ne sećam se tačno gde smo bili, ali ja na glas izgovorih da sam "već ovde bila, ali biciklom". Na to se planinarka koja je išla u koloni ispred mene okrene i mrtva-ladna mi reče: "Lažeš!" Šta da kažem u svoju odbranu?! Evo, reci ću to delima! A, i da dodam još jedan podatak: na veće sam se visine penjala biciklom, n-o pešice. Pa, vi sad vidite...

Prošlog smo se vikenda okupili na Radaljskom jezeru, vozili preko Boranje, sve do Donje Trešnjice. Dakle, zapadna Srbija. Ove subote, na poziv naših prijatelja, freebikera iz Petrovca na Mlavi, pakujemo se i krećemo na istok Srbije, u još jednu mtb avanturu. Petrovčani su nam obećali stazu kojom do sada nismo išli. Petrovčani. Moram ja odmah da se zakačim za nešto. Ovaj put za ime gradića. Dejan je spomenuo da je tu svoje prste umešao "Da li Miloš ili Milan". Vidim, ima tu lepe istorije, te pronađoh podatak da je Petrovac sagrađen 1859., po naređenju kneza Miloša

Obrenovića, koji mu je naziv dao po imenu svog prijatelja Milutina Petrovića, mlađeg brata Hajduk-Veljka Petrovića. E, baš dobar početak. A, onda Deki reče: "Okupljanje u Čovdinu". Uh. Pa, mi, kao, treba da znamo gde je taj Čovdin. I, uostalom, kakvo je to ime? Opet ja gnjavim. Ali, sve sam to ja.

Subota, baš lepo junsko jutro. Krenusmo Goran i ja prema Petrovcu i usput stali uz neku njivu, da doručujemo. Malo se osvrnemo oko sebe i pogled mi se zaustavi na drvetu s moje leve strane. Uuuu, višnja.... Baš je dobro rodila! Malo smo joj oslobodili grane viška plodova. Još mi ona osvežavajuća kiselina klizi niz grlo. Deki zove, čekaju nas njih trojica. Neki

"ostali" su se uplašili, bili su prošle nedelje na tom treku i odustali, sad neće ni da probaju. Pogledam Gorana, nije izgledao zabrinuto, a i zašto bi, ima li nešto što još nismo probali? Stižemo do Petrovca, nastavljamo još nekih 14 kilometara i eto nas na našoj polaznoj tački. Čovdin. Odmah uz parking je veliki plakat koji poziva na letenje paraglajderom. Sad još da sve to spojim i da konačno shvatim gde sam i po čemu je ovaj kraj poznat. U dolini smo Mlave, na ulazu u Gornjačku klisuru. Čovdin je smešten u podnožju brda Krilaš i upravo danas idemo na njegov Veliki vrh, na 670 mnv, poznat i po tome što odatle poleću paraglajdisti. Interesantno je da je ovo selo ime zadržalo još iz turskog perioda, a otprilike ga je ovako dobilo: Kada je jedan spahija tražio da mu seljani daju devojkicu koja mu se najviše dopala, oni su je sakrili i nikada nisu odali mesto gde su je čuvali. Tada su Turci selo nazvali Čov-din, iliti Tvrda vera.

Dok ja tako istražujem istoriju ovog kraja, muška četvorka se već upustila u neke tehničke probleme oko jednog bicikla. Moje je bilo da sednem u hladovinu i strpljivo sačekam. Za to vreme sam čula da u selu ima zanimljiva pećina u kojoj je svetinja Svete Petke, i da se na tom mestu završava izgradnja crkve, koja je kopija manastira Gračanica. E, Deki, sledeći put kad dođemo u Čovdin, volela bih da vidim tu pećinu i crkvu (valjda će pročitati ovo).

Konačno krenuli. Nešto sitno asfalta, zatim skretanje u levo, na širok makadamski put. Konstantan je uspon, velika je vlaga, ali nama je super. Uglavnom smo od sunca zaklonjeni gustom šumom. Baš uživamo. Dolazimo do jedne zaravni i kućice u debeloj hladovini. Tu pravimo pauzu, ali svega nekoliko minuta, da nam ne bi noge otežale pa se posle uspon pretvori u aboniju. Sve vreme razgovaramo, imamo mnogo zajedničkih interesovanja, mnogo lepih priča.

Izlazimo iz šume, prolazimo kroz livade, a vetar gornjak nas lepo rashlađuje. Vozimo preko jedne rascvetale zaravni i dolazimo do prelepog vidikovca.

Njih četvorka su vozili ispred mene jer sam ja svako malo zastajkivala i fotkala. Kad sam došla blizu njih, oni me gledaju, pomislih, šta im je, i onda shvatih: čekali su da vide moju reakciju na pogled koji se pružao s Velikog vrha! Dakle, fantazija!! Vidljivost je bila dosta dobra i u daljini su se lepo, pored homoljskih sela, prikazali i Vulkan, Ježevac i Lisičji Vrh. Predivno, predivno, uživanje beskrajno! Ovde smo se zadržali dobrih sat vremena, ako ne i više. Mislim da je to bio rezultat toga što sam, pričajući o nekim planinarskim zimskim akcijama, spomenula i da uglavnom toliko brzo idemo da se na nekim specifičnim mestima uglavnom i ne zadržimo dovoljno dugo. Uvek se setim Petničke pećine, pa Boračkog krša, pa.... Jer, ipak, zaslužuju da im se malo više posvetimo.

Dosta je bilo plandovanja. Nastavljamo vožnju, ali s kraćim zastojem, zbog gume koja se napatila na nekom trnju pa je bila rada da se zameni. Kasnije u toku dana je bilo još takvih akcija, jer je u jednom delu treka bilo dosta divljih ruža i ostalog bockavog raslinja. A, tek kopriva što je dobro rodila ove godine!

Sad smo na spustu, na fenomenalnom utabanom zemljanom putu, koji nas vodi do sela Bliznak. Po silasku u selo stadosmo pored jedne kuće da sipamo vode. Ljubazna gazdarica Vera nas je pozvala da uđemo u dvorište i popijemo kafu. Prethodno smo se malo nablatnjavili prolazeći kroz neke dublje barice u šumi. Vera nas nije ni gledala, odmah je počela da riba mušemu na stolu, kaže, možda su je malo ispljuvale muve. Nama smešno, kakve muve, šta sve nas spopada u toku dana, gde sve mi ugazimo, bolje i da ne znamo. Tu je negde Goran i opet "ušivao" unutrašnju gumu, ovaj put na Zlatkovom biciklu. Samo četiri sitne rupice. Ruža je imala četiri trna i Zlatko ih je sve pokupio. I, čime sad Ruža da se brani...

Jedan od ciljeva za današnji dan je i odlazak na Veliku stenu. Na fotografijama izgleda zaista moćno. Nemamo je ucrtanu na treku, ali imamo kartu, i odlučnost da je pronađemo. Baš sam jedva čekala da je vidim! Prolazimo kroz šumu, pa pored jedne njive, pratimo oznake, i... O, ljudi! Pa, sve bolje od bolje! Ne znam kako da opišem te kamene gromade i tu impozantnu stenu koja se nadvijala nad ponorom. Obišla sam je sa svih strana, popela se gore, spustila se, zaokružila je pogledom, ispipala je... Preskakala s veće stene na manju. Pa opet gore, pa dole.. Kakva igra.. Mnogo mi se dopalo. Hoću i opet.

Trebalo bi polako i da se vraćamo. Dan odmiče. Gladni smo bez prestanka. Jeste ovo goredoliranje zanimljivo, ali i traži dobru fizičku kondiciju, velika je to potrošnja. Polako praznimo rančeve, počeli smo i u tuđe da zavirujemo, ja sam neprekidno gladna, a, vidim, i ostali. Idemo sad do etno sela Milanović, na domaće homoljsko pivo. Mmmmm... Meni se baš dopalo. Možemo tu i hranu da naručimo, lep je restoran, ali ne bi trebalo da se izlažemo riziku i vraćamo se do Čovdina po teškom makadamu u sumrak. Popili pivo, meni se malo i pridremalo, kažem Goranu: Pitaj, imaju li sobe. Ne znam kako je to zvučalo, ali su se svi baš od srca nasmejali, a Zlatko reče: "Pa, vidi, kolika šuma, livade, proplanci"! Hajmo. Mladi gazda Stefan pita može li još nešto da učini za nas. Rekoh, daj nam jednu kartu na kojoj su ucrtane markirane staze na potezu od Lipovice do Krilaša. Dobili i kartu, malo je proučili, i nastavljamo vožnju. Sad idemo prema

farmi koza "Bela Reka". Do tamo nas vodi najpre put kroz šumu, a zatim predivan zemljani širok vijugav put, bajkovit, pregledan spust, sve do raskrsnice. Tu smo odlučili da ne idemo do farme, po kozji sir, i da tu posetu ostavimo za naš sledeći dolazak u ovaj kraj. Sad skrećemo u levo, još malo penjanja, a zatim fantastično spuštanje onim istim makadamskim kilometrima kojima smo se u startu popeli.

Stižemo u Čovdin, trešti muzika iz obližnjeg luna-parka, a mi pravac na oporavak: ispod ogromnog drveta u centru sela parkiran je motokultivator, na kojem je frižider sa sladoledom! Kakav prizor! Sladoled je bio odličan, pojeli smo ga u društvu prijatelja, ljudi koji su nas domaćinski dočekali i ceo dan bili uz nas, u svim našim (čitaj: mojim) željama i prohtevima. A, da sam prohtevna, jesam.

Ne znam zašto je Zlatko, kad smo se opraštali od njih i sedali u auto, rekao Goranu: "Pa, tvoj radni dan još nije završen, tebe još čeka posla kad dođeš kući"! Hm.. Ti muškarci.

Pozdrav, dobri ljudi, do nekog novog susret sa vama!

Emira Miličević

Zvoncara fešn priče PUTEVIMA SOKOLA

Ovo je priča o sokolu koji živi slobodno, na steni, i gnezdo ne gradi. Priča o prirodi, i o ljudima. "Putevi Sokola" je biciklističko-brdska mtb manifestacija u organizaciji Udruženja "Putevi sokola" iz Osečine. Prvi put sam za njih čula u oktobru 2016. godine, kada sam s grupom prijatelja učestvovala u mtb vožnji na Gučevu, „MTBitci iznad oblaka“. Celu su se zimu "Putevi sokola" spremali da 13. maja dočekaju bicikliste iz cele Srbije i okruženja i ugoste ih na sportski i viteški način. Zašto kažem viteški? Manifestacija se odvija na obroncima Sokolske planine, koja je ime najverovatnije dobila po gradu Sokolu, a ovaj po jatima sokolova koji su nastanjivali ove prostore. Soko je oduvek bio simbol viteštva, snage, brzine i spretnosti, i, zato sam, spremajući se za odlazak u Podgorinu, osetila duh viteštva Mtb kros startuje u ataru sela Bastav, u opštini Osečina. Osečina više nije odsečena od sveta, više ovaj kraj ne nastanjuju hajduci i divlje zveri. U hajduke možemo na jedan dan da se preobratimo mi, željni slobode i avanture. A, u divlje zveri, ... Ne, njih ćemo da ostavimo iza nas, makar na jedan dan.

Subotnje rano jutro obeležila je izuzetno jaka kiša. To je moglo da mi bude prepreka samo na početku mog vraćanja prirodi kroz biciklizam i planinarenje. U to vreme sam imala neobjašnjiv strah od kiše po planinskim vrletima, nisam mogla da pronađem ništa lepo u prizorima gde šumu obavija beličasta koprena, gde točkovi upadaju u nepregledne kilometre vode i blata, gde se duž mišića nogu prave fini prljavovodeni tragovi, a stopala šljapkaju u mokrim patikama. Sada je mnogo toga drugačije. Drugačija sam ja.

Kiša u naletima prati nas skoro celim putem od Beograda. Pred dolazak u Bastav naglo se povlači i obasjava nas sunce. Stiže poruka od našeg prijatelja Dejana, a u njoj lepe želje za uspešan dan i dobru vožnju. Odmah mu uzvraćam fotografijom prelepog plavog neba i plutajućih snenih oblaka. Divan dan je na obzorju.

Selo je pod okupacijom raspoloženih mtb vozača i, jednim delom, planinara. Svi smo veoma razdragani i bučni u izražavanju dobrih vibracija. Ima dovoljno mesta za parkiranje i pripremu za vožnju. Prvo da se prijavimo kod organizatora. Odlazim do šatre postavljene ispred jedne zgrade. Tu su dve lepe i ljubazne devojke, vrlo snalažljive. Očas pronalaze moje ime na spisku prijavljenih, potpisujem izjavu da sam "fizički i mentalno spremna za mtb kros "Putevi sokola" i da učestvujem na svoju odgovornost". Dobijam startni broj i tračice kojima treba da ga pričvrstim na bicikl. Naravno da sam tu nešto smuljala, ali naravno da su tu i vitezovi koji su učinili da sve bude kako treba i kako dolikuje. E, da. Devojke su imale jako lepe nokte. Primetila sam to u trenutku kad su prstom pokazivale gde da se potpišem. Baš lepo. A, primetila sam i da su na vožnju, koja je bila zakazana za 10 sati, mnogi tek pristigli kolima u 10. Dakle, bilo je više nego jasno da će se sa startom kasniti. Ako si se i hranom i vodom i svim ostalim potrebnim, tempirao tako da kreneš u 10, onda to nakon nekog vremena odugovlačenja počne da bude problem. No, dobro, kako drugima, tako i meni. Krenuli nešto pre 11. Manifestaciju je proglasio otvorenom i kros je mogao da počne kada je za to dao znak predsednik Opštine Osečina. Šareniš od oko 140 ljudi je disciplinovano krenuo u svoje prve kilometre.

Vrlo brzo je bilo jasno da će vožnja uveliko biti u znaku blatnjave šumske staze. U stvari, i nismo mogli da znamo koliko će tog blata biti, ali smo čuli da je celu noć kiša obilato natapala ovaj kraj i otprilike smo naslućivali šta možemo da očekujemo. S obzirom da sam u nekoliko navrata okušala fruškogorsko blato, teško, lepljivo, ovo me se i nije nešto dojmilo, premda, ne bih da se domaćini uvrede pa da pomisle da ne cenim ovo njihovo, sokolsko.

Ta vožnja kroz šumu je više bila guranje, jer smo se sve vreme penjali i proklizavali po tragovima ovih ispred nas. Ma, nije to uopšte bilo strašno. A ni od nekog značaja. Šuma je bila blistavo-zelena, mirišljava. Povremeno izlazeći iz gustiša okupirao bi nas miris bagremovog cveta. Biće meda. Prelazimo i preko cvetnih livada, pa ponovo ulazimo u šumu. Vrlo brzo moj KTM, Konstantin Veličanstveni, počinje da pokazuje znakove istrošenosti. Mislim, ne od godina, ne od mene zlotvorice, već od suvog lanca kojeg je na krovu auta nemilice ispirala jutarnja kiša, a zatim i blato i bare kroz koje smo prolazili. U nekoliko navrata stajem brutalno ukopana u mestu. Svaki put budim pažnju vitezova, ni jednom nisam ostavljena da se sama borim s problemom koji sam imala. Nekako, sad kad gledam, problem je više bio njihov nego moj, jer su zaista svi silno želeli da ga reše, a time se reše i muka sa mnom. U momentu razdvajanja na mali i veliki krug maratona Dragan Sremac mi je ponudio da zamenimo bicikle, jer sam ja odlučila da nastavim da idem trekom velikog kruga. Hvala, Dragane! Hvala i Predragu, i Milošu, i Zoranu, i Nenadu, i Vladi, i ... Ma, kažem vam, nisu ovo slučajno Putevi Sokola! Bilo je i zafrkancije, naravno, te je tako primećeno da, pošto već ne mogu da gurnem Konstantina u Neru i tako izazovem pažnju, nešto sam već morala da smislim.... Pa, da zvoNcam, to uvek mogu!

Izlazimo na greben, teren je mnogo prihvatljiviji, da ne kažem idealan, lepota od vožnje širokim makadamskim putem. Kratka pauza na okrepnjoj stanici, gde su nas domaćini čekali s bananama i vodom. Umalo da zaboravim da kažem da smo na startu dobili suve šljivice i bonžitu - energetske bombe. Ja sam svoju kesicu sa suvim šljivama vrlo pametno ostavila u kolima. Ali, zato je tu bio Dušan iz Pecke, kojemu je verovatno šljiva preko glave i koji me je vrlo kavaljerski pratio jedan deo puta i ponudio mi svoje sledovanje, koje sam, a šta ste drugo mislili, i prihvatila.

Kako se sve više penjemo tako su i predeli lepši, a vidikovci raskošniji. U jednom trenutku mi se pridružuje Vlada, inače drumski vozač. Vladu nisam videla nekoliko godina, tačnije otkad sam skoro i definitivno prešla u mtb vozače. Ova vožnja je njegova prva off road, ujedno i priprema za Čiker mtb maraton. Baš mi je bilo drago kad sam čula da se sprema za Čiker. Još jedan kvalitetan čovek i odličan biciklista. Tako u priči i povremenim ispadima mog Konstantina, stigismo do podno Rožnja, najvišeg vrha Sokolske planine. Još jedna okrepnja stanica i Zoran, koji je shvatio da imam realan problem s prenosom i sugerisao mi da se ne penjem na vrh, jer bih verovatno morala da guram bicikl. Rečeno, učinjeno – i počela sam da se vraćam. Drugi deo treka je bio fantastičan! Mnogo prelepog spusta, prizora od kojih zastaje dah. Na nekoliko mesta i fotkanje. Po silasku u jedno seoce, na oborenom drvetu s leve strane puta, sedi Goran i jede slaninicu. Toliko je blatnjav da skoro i ne razaznajem šta su mu pantalone, šta čarape, a šta otvoreni delovi tela. Šta bi s tobom, iz kog si blata ti izdžikl'o? Morala sam da se nasmejem, a, vidim, i njemu bi lakše kad je konačno imao s nekim da podeli svoju dogodovštinu. Dakle, pri jednom spustu zatekao se u baruštini punoj blata i proklizao po kamenu na dnu.. Kaže da je lepo zalegao. Ma, vidimo mi to i sami... Nailazi traktorista. "Imaš li, gazda, malo ulja, za ove naše ljute mašine?" "Za jednu ili dve?" "Za dve". "Za dve imam!" Podmazali lance i konačno sve ide k'o... Pa, k'o podmazano. Ponovo ulazak u šumu, opet gnjavež s proklizavanjem, upadanjem u tragove guma, kamenje kao da raste posle kiše... Nije to dugo trajalo. Lep spust za kraj, blato frca na sve strane, oslobađa se sa točkova, ima ga svuda, oči jedva držim otvorene koliko se grumenja nahvatalo na trepavice, naočare sam spustila do pola nosa, ne bih li videla kud vozim, da se ne zaustavljam i po ko zna koji put ih brišem.

Evo nas opet ispod šatre. Pasulj je ukrčkan. Pivo je hladno. Zahvalnice su ispisane. Prvo da se operemo i presvučemo. Sada je šuma iza nas. Još dugo iza našeg dolaska pristizali su sa vožnje naši prijatelji. Počinje i da se smrkava. U jednom trenutku sunce je uspeo da se otme odlazećem danu i još nam malo produži lepotu svega doživljenog. Kiša koja se otrgla iz jednog oblaka samo je doprinela osećaju blagostanja i sreće. Hvala svim Sokolovima, hvala što su učinili da budemo deo ovog čarobnog dana! Pozdrav, do sledećeg druženja!

Emira Miličević

МЕМОРИЈАЛ РАДИВОЈ КОВАЧЕВИЋ

Планинарско-смучарско друштво „Стражилово“, у сарадњи са Оријентиринг клубом „Стражилово“ и Бициклистичким клубом „Стражилово“, организовало је у суботу, 12. маја 2018. петнаести Меморијал Радивоја Ковачевића. Прошло је петнаест година од смрти једног од најистакнутијих планинара са ових простора и ПСД „Стражилово“ већ целу деценију и по, покушава да сачува успомену, на великог планинара и човека. Неправедно заборављен од других, карловачки планинари сваке године скромно али од срца бар на један дан оживљавају лик и дело Радивоја Ковачевића.

Најпре су председник друштва Бранислав Стрдић уз два најближа Радина сарадника, Стевана Радујковића и Борислава Стевановића, положили цвеће на његов гроб на сремскокарловачком чератском гробљу, а затим укратко евоцирали успомене на његову богату планинарску и новинарску активност, незаборавивши ту сремачку неисцрпну енергију коју је он носио са собом, бројност идеја али и непредвидивих импровизација и „вечити губитак“ баш тих фотографија које су нам биле најдраже.

Главна активност 15-ог Меморијала одвијала се на платоу код планинарског дома на Стражилову где је у 10,00 започео старт оријентиринг такмичења. Преко педесет учесника из Београда, Врбаса, Новог Сада и Сремских Карловаца имало је на располагању три различите такмичарске стазе, од почетничке постављене на карти Манастириште 1:5000, до средње и најјаче за искусније такмичаре, на карти Црвеног брега у размери 1:10000. Колико год пута да сте узимали азимуте, читали изохипсе, знали стазице на овим теренима, ако имате доброг постављача, знајте да ћете опет уживати и имати нову авантуру. И аутор ових редака, који се определи да се мери са својим ученицима на најтежој стази, поприлично се оријентационо-технички намучио, да савлада постављени задатак. По завршетку овога такмичења започело је још једно али овога пута екипно оријентиринг такмичење и то у Тим билдингу за колектив Дома здравља „Баново брдо“. Иако је до пре десетак година на нашим просторима био потпуно непознат термин, тим билдинг постаје све популарнији међу јаким компанијама. Веома често и фирме које послују у Србији спроводе тим билдинге за своје запослене. То су углавном викенди који послодавци организују за своје раднике, како би се они који пословно сарађују у оквиру једне фирме или заједничког пројекта, боље упознали, зближили, поделили размишљања о организацији посла и на тај начин послодавац поправио продуктивност запослених и мотивисао их да адекватно учествују у ставарању заједничког пословног успеха. Обично су то спортска дружења (куглање, фитнес, пикада...) посете позоришту, концертима, али најбољи провод је онај где се активности спроводе у природи у „зеленом“ окружењу.

Фрушка гора са својим бројним излетиштима међу којима је сигурну најатрактивније Стражилово нуди широку и богату понуду планинарских стаза, потока, видиковаца, манастира и историјских споменика. Излазак у планину представља полудневни или целодневни аранжман који учеснике уз стручне водиче води до одабраних локација. Сама стаза и локације бирају се у договору са групом а на основу способности и захтева полазника, износи од 5 до 20 километарски, временско трајање шетње од 2 до 8 сати.

Врхунски оспособљени чланови Планинарског и Оријентиринг клуба „Стражилово“ изградили су програм „Радосно и безбрижно у природу“ као део превентивног програма са циљем свестраног физичког развоја као и сналажења на непознатом терену и понудили на реализацију овом београдском колективу.

Док су екипе биле на терену, вијугавом стазицом кретала се ка Дому колона најмлађих учесника, девојчица и дечака, предшколске установе „Бамби“ из Брчког. Одједном онако задихани али пуни радости, са својим жутим прслуцима, испунише плато испред Дома. Као да се расцветала ливада препуна маслачка. Сетих се тог тренутка Раде, који је свакога осмог марта организовао излет за ученике основне школе на Стражилово, да би сутрадан у „Дневник“-у, о том догађају прочитали чланак - „Цвеће за мајку“.ђ

Сви су са нестрпљењем чекали онај програмски део Меморијала под називом „Сећања“- како су карловчани први пут освајали Мон Блан, да би, скоро 60 година касније, јула 2017. опет били на крову Европе. Уз презентацију, фотографије, и филма, сећања и утиске су препричавали Јосип Матуски, члан прве експедиције, као и Зоран Јаковљев и Бранислав Стрдић, учесници прошлогодишњег успона. Оно што је оставило најснажнији утисак на све присутне а нарочито на Јосипа Матуског је лепота виђених снимака са филма јер им је то дозволио и један предиван летњи алпски дан, где је по успону на врх, како популарно кажу планинари „пуцао“ поглед унедоглед. И тада смо зачули само Јоцин уздах: „Нама све беше у облацима, шта да гледамо, жури се назад...“

ГРУПА КАРЛОВАЧКИХ АЛПИНИСТА ОСВОЈИЛА МОН БЛАН (Дневник, октобар 1960. године)

"Пре неколико дана вратили су се из Француске сремскокарловачки алпинисти којима је пошло за руком да освоје највиши врх Европе - Мон Блан висок 4807 метара. Поред тројице младића - Саве Апатовића, Јосипа

Матуског и Радивоја Ковачевића, у овој групи налазила се и једна алпинисткиња, Знонимирка Цвејић. Она је прва Војвођанка која се попела на врх Алпи. Успон на Мон Блан Карловчани су извршили за само два дана, што претставља мали подвиг, јер захтева од учесника велику физичку кондицију и добро познавање алпинистичке вештине. Ове године успони на Мон Блан, и на све високе планине у Европи веома су тешки, јер је преко целог лета падао снег и сваки неопрезан на стрмини по свежем снегу може да буде катастрофалан. Због тога су многи старији и искуснији алпинисти одустајали на половини пута не остваривши свој циљ. Лоше време ометало је припреме у Аустрији Успон на Мон Блан захтева од учесника максимум физичког напора и добро познавање алпинистичке технике, нарочито кретања по залеђеној стени. Зато је по плану експедиције било предвиђено да се последње припреме изврше у Аустрији, где ће се испитати и целокупна опрема. Масив Ецталских Алпа пружао је најподесније могућности за овакав један тренинг. Међутим, предвиђени план припрема није извршен до краја, јер је лоше време ометало све планове експедиције. Само су прва три дана боравка у овом масиву допуштала успоне. У то време извршени су успони на Крајзешпиц (3456 м.), Кројзекогл (3340 м.), Сенкогл (4400 м.), Сајкогл (3360 м.), Хауслабкогл (3463 м.), Симилаун (3606 м.), и Финеил Шпиц (3516 м.). Нарочито тежак успон био је на Финеил Шпиц. Ненавикнути на велике висине Карловчани су првих дана осећали симптоме висинске болести, која је, међутим, ишчезла после неколико успона, када се већ организам привикао на промењене услове у високим планинама. После три дана проведених у овом масиву почео је да пада снег и киша. За само два дана нападао је око метар новог снега који је осујетио нове успоне. За два дана до врха! Поред успона, мали подвиг претставља и краткоћа времена за које су Карловчани успели да савладају "чина између седам долина": било им је потребно само два дана да се попну на Мон Блан и врате у Шамони. Око подне кренули су натоварени ранчевима и то вече требало је већ да стигну до алпинистичког склоништа - Дом де Гуте. Можда мало прецењујући своје снаге, а делом и због терета ранчева, нису успели да тога дана стигну до планинског склоништа. Преноћили су на на превоју Тет Рус на висини 3100 метара. Рано ујутро око 4 часа кренули су кроз мрак и преко залеђене стене Егви де Гуте пошли ка Мон Блану. Иначе, стена Егви де Гуте носи један тужан рекорд, јер сваке године овде нађе смрт неколико храбрих алпиниста. Карловчани су ову стену која је висока 500 метара, прешли без нарочитих тешкоћа и већ око 8 часова нашли се на врху Егви де Гуте - 4386 метара. Одавде до Мон Блана требало је још око 6 часова хода по леду. Већ овде наше алпинисте захватила је висинска болест и сваки корак био је све напорнији. Ветар је био све јачи и доносио облаке који су за неколико часова цео овај предео претворили у прави бели пакао. У уторак, 13 септембра тачно у 11 часова три младића и једна девојка стајали су на врху високом 4807 метара. Мон Блан био је освојен. После краткотрајног предаха следиле је повратак у долину, који је био много тежи него што се претпостављало. На најтежем месту - Дромодеру - замало да није дошло до несреће. Вођа навезе Ковачевић је поклизнуо и само захваљујући случају задржао се на ужету. На превоју Вало чланови експедиције су се раздвојили: Апатовић и Матуски су се вратили путем којим су извршили успон, док су Цвејићева и Ковачевић кренули према Гран Милеу, јер су хтели да утврде где су пре две године погинула два београдска алпиниста. Док су прва двојица задњим напорима силазили кроз стену Егви де Гуте, у једном тренутку Апатовићу је одлетео ранац са свом опремом и - више га није нашао. То вече, око поноћи, сви четворо састали су се у Шамонију, срећни што су успешно завршили задатак који су себи поставили. Већ сутрадан, они су покушали успон на један од најтежих врхова Централних Алпа, на Егви Верт висок 4000 метара, али су дошли само до пола пута, јер се поново спремало невреме. Даљи планови Још под утисцима преживелих успона и помало уморни, карловачки алпинисти већ размишљају о плановима за наредну годину. Ако

им се обезбеде довољна средства, они ће покушати да следеће године освоје Арарат у Турској или можда висове Кавказа. У њиховом програму рада спадају још многи успони по домаћим планинама и врлетима Бугарске и Грчке."

Борислав Стевановић

ПРОЛЕЋЕ МЕЂУ ЦРВЕНО БЕЛИМ ПРИЗМАМА

Стручни написи говоре да: „У пролеће у нашем организму долази до покретања процеса који треба да прилагоде функционисање организма вишим температурама у спољашњој средини, јер разлика између зимских и летњих температура је велика, тако да у пролеће прелазимо из зимског на летњи режим унутрашњег функционисања. Реч је о невољним и спорим процесима у којима учествује аутономни нервни систем и хормонски систем. Проблем са пролећем је што се смењује период наглог отопљавања и наглог захлађивања, тако да се ови процеси покрећу по систему „напред-назад“, што ствара неравнотежу функционисања организма и он је неспособан да потпуно одговори захтевима дневним активностима“.

Код нас планинара, љубитеља природе и зелених спортова, је некако другачије од горе изнетог. Тачно; дани су лепши због више сунчевих зрака, наше активности на отвореном су дуже, после шетње или трчања у природи постајемо још ведрији, задовољнији, повећава нам се животни елан и то можда пренаглашено пролећно повећање животне енергије али не доводи нас до „пролећне грознице“ као код викенд излетника. Можда ће назнаку, да све ново започиње, дати када на јужним странама стражиловачке долине угледам обасјане сунцем цветове дивљеог зумбула-процепка, па макар и сутрадан било прекривено априлским снегом. Међутим, тај догађај неће променити годинама исти текст ТВ метеоролога о значају прелаза у ново годишња доба, па макар се и ово, а оно најчешће и буде дешавало. Али у неким земљама ово телевизијско обраћање се другачије испољава. Норвежани и њихови малобројни становници тик уз поларни круг извлаче лежалке за сунчање, облаче сандале и кошуље са кратким рукавима, уместо њих за снег и лед, стављају наочаре за сунце, све у нади да ће наредних петнаестак дана - колико поларна комбинација пролеће/лето најдуже траје уживати у убрзаном филму пупљења, раста, озелењавања, цветања, опрашивања, рађања и паковања „природе“ за наредних једанест месеци зиме. А у Јапану где људи живе неким сасвим другачијим животом где су традиција и култура чврсто утемељене и ретко се одступа па се доживљава пролеће кроз једноставну шетњу парковима и улицама посуте латицама вишње уз неизбежно дивљење тој лепоти и прослављају пролеће као магично годишње доба.

Све до средине седамдесетих, година када су нас карта и компас одвеле у авантуре Миљаковачке шуме, Топчидерске шуме, Кошутњака... за мене је београдско пролеће почињало средином априла уз радио „Савицу“ када је из дворане Дома синдиката започињао пренос, уживо, музичког фестивала „Београдско пролеће“. Песме су извођене у две верзије са два различита вокална аранжмана једног који је извођен у пратњи Ревиијског оркестра, у поп забавном маниру, а други у пратњи Џез оркестра. Поред певача који су требали тек да се афирмишу ту су била и тада прослављена имена забавне музике: Сенка Велентанлић, Аница Зубовић, Бети Јурковић, Тереза Кесовија, Лола Новаковић, Нада Кнежевић, Предраг Цуне Гојковић, Крста Петровић, Марко Новосел, Тихомир Петровић, Душан Јакшић, Ђорђе Марјановић и Радослав Грајић. Преда мном је била свеска ишарана називама песамама, поенима које сам ја додељивао, и оним које је давала публика у Дому, јер су имали прилику да буду искључиво жири. И тако уз најпознатије водитеље Дуњу Ланго и Мићу Орловића, слушам а убрзо и гледам на ТВ долазак пролећа у главном граду, све до 1976 године, када фестивал узима азимут ка новокомпонованој народној музици а ја са црно белом картом Буде Радовића азимут од Голфа, Пионирског града ка „тајновитој“ шуми Кошутњака да откривам да ли је пролећа стигло и у Београд.

Ове године дочекао сам 13.април у новобеоградском блоку 37, у оквиру првога дана такмичења Метрополе Југоисточне Европе, на такмичарској стази за спринт, са сетом да нисам том лепом пролећном викенду уврстити и трке 14 и 15. априла (класик и штафете) на крашким теренима око Деспотовца. Старт и циљ у двориште ОШ „Ђура Стругар“ а такмичарски терен је како је организатор, ПСК “Победа“ из Београда, нагласио „класичан градски терен са дугим зградама и пролазима кроз исте, оградама, живим оградама и другим појединачним објектима вегетације“. Ускоро је на отвореним спортским теренима школе почео да ниче још један такмичарски објекат – лавиринт, кога треба успешно да савладате, јер је и он саставни део такмичења.

У оквиру полчасовног, обавезног каратнина, смештеног на јужном крилу дворишта, уз чију ограду је дрворед липа

и ораха, моје лагано загревање са Јовом Вујићем стално је пратио један благоштар мирис. Препознајем. Отварају се мушки цветови ораха чије ресање траје релативно кратко 5-7 дана да би опрашивање започело тек када су се развили женски цветови којима за пуно цветање треба нешто дужи период. Овогодишње топло пролеће утицало је на брже ресање него на појаву женских цветова јер се ради о старим сортама ораха док код нових цветање бива истовремено. Можда је то на мене остављало већи чулни утисак, него на друге учеснике такмичења, јер ме је тај мирис подсећао на пролећне априлске дане, на тренинге у долини Стражилова, уз чији поток све до борића, се налази велика алеја ораха коштунца.

Старт и почетак, али сада, пролећних невоља. Не обазирем се на положај стартне призме, полећем ка зградама где се у средини трећег пролаза налази прва КТ. Пролази!?. То нису уобичајени пролази провоуглог облика, него се архитекта овде мало „играо“, па је средишњи део мало проширио у трг квадратног облика са више или мање зиданих додатака на његовим рубовима. А то сада постају идеална места за локацију контроле. Ви, ако имате јак темпо, ако сузите периферни вид, и све вам је усмерено само ка дешавањима пред вашим очима на два метра

видокруга, ето идеалне прилике да претрчите црвено белу призму. Нити контроле нити других такмичара. Онда кроз крај тог „лажног“ пролаза, што излази на другу улицу, угледах, преко пута, зграду близанаца. Ту је тек био лоциран оријентиринг стадион. И бројне такмичаре. И Вељка Радовића, јединог конкурента који је стартовао после мене, како хитро одлази иза једне живице. Ни после те слике, која ме је увела на такмичарски терен, проблем није решен. Још ми је требало да обиђем два пролаза, врло систематично завирујући у сваки угао, да коначно пронађем прву контролу. Прича о невољама ту и завршава јер затим „клизим“ на стази, лепо осмишљеној, али временски

заостатак у тражењу прве КТ, не могу надокнадити. Чак сам и лавиринт, на коме први пут учествујем, као Тезеј, одлично решио. Утрчавам у циљ а на панталонама зелене мрежасте чарапе саткане од броћике – прилепка. Дар новобеоградског блока 37. Она, поред мишовкиње, чини овде интезиван зелени пролећни тепих смештен на отвореним просторима између зграда, док класичан травнати зелени покривач (не баш да је енглеска трава) који ту очекујете, бива резервисан за неколико брдашаца, којих у овом делу има много више него у другим новобеоградским блоковима. То су већ добро позната атомска склоништа, али и она узвишења створена људском руком. Једно сјајно решење где се простор који се пружа око десетак метара са леве и десне стране од бетонских зидова која ограничавају простор за смештај хигијенских контејнера насуо земљом у висини два метра и затравио док је у подножју смештено различито украсно жбуње. Нигде оне препознатљиве слике смећа, тако честе, на нашим просторима. И тај детаљ, уз добру такмичарску стазу. лавиринт, је пуно значајно за стварање једне лепе, целовите, пролећне слике у градском амбијенту.

21.04 одржало се Кадетско и Универзитетско првенство Београда, на теренима Кошутњака, под покровитељством Секретаријата за спорт и омладину Београда и Универзитетског Спортског савеза Београда а у техничкој организацији Оријентиринг савеза Београда и ОКО „Соко2015“. Генерални директор такмичења, Мирослав Стевановић, је припремио карту размере 1:5000/5м према ISSOM стандардима парк шуме Кошутњак - северног дела, шумовитог, са свим квалитетима проходности где је развијена путна мрежа са доста детаља. У жељи да такмичење буде што масовније организатор је одредио и све стандарне категорије ОСС али са могућности спајања оних где је број учесника минималан.

Кошутњак, као зелена београдска оаза, за мене је увек имао неку чудну привлачност, као да је и ту Софија (она са лежмирске раскрснице) уградила неке електромагнетномотивне кругове. На жалост током прошле године, почео је за мене нагло да губи ту мистичну моћ, а све је то крива карта, не због тога што се магнетни пол померао па раскрснице путева на карти и у природи су одступали и до 15 степени, (а као да смо у трку баш то прецизно процењивали), него једноставно нико се није потрудио од силних реамбулатора и кореамбулатора да једанпут узме ЦПС у руке и то стање правца и односа путне мреже поправи. А да је НОВА, РЕАМБУЛИСАНА, текуће године истога месеца када се најављену трку неће изостати назнака у распису. Ипак да не заборавим терен око ДИФ-а и ски-стаза Александар су пример какви треба да буду и други делови овог београдског споменика природе.

Авантура до Кошутњака од 6км /200м, која је увек започињала са железничке станице Нови Београд, на коју сам стизао јутарњим возом, и одмах силазио у њено подножје, ради дневног обиласка књижара, са папирним

новчаницама у најмањим апоенима распоређених у неколико џепова, јер само од дебљине књиге и броја купљених примерака зависила је и цена. Увек повољна, ако занемарите неку подвучену страницу, трагове плесни, печате библиотека и посвете драгој за рођендан, најбољем ђаку....Ако се деси да се ради о повољном „књижарском попусту“, неколико књига није баш препоручљиво траспортовати до ливаде поред Голф ресторана на Кошутњаку него тај „интелектуални терет“ упакујете у бројне кесе, којим обилује овај тржни центар, и сакријете у густиш тек изниклих топола, пред прелазак моста на Ади Циганлији.

Следи прелазак преко моста Ада циганлија. То је неких 12 до 15 минута оштрог планинарског хода. На томе путу често нећете наићи ни на једног пешака. Монотонију пешачења нарушиће вам по који бициклиста, смириће вас погледи ка Сави али окрените се само за 180 степени и ви сте на Бруклинском мосту. Један невероватан контраст. У оквиру ове пешачке авантуре, ако не одлучите да се након прве трећине пређеног пута спустите кружним степеницима ка Ади и уживате у већ започетом тренингу веслача Партизана, Звезде, Графичара, зеленилу, крошњама јабланова и белих топола све до „келтских камених скуплтура“ одакле следи азимут ка Кошутњаку, него пређете целу руту преко Моста и желите што пре на супротну страну преко „савске цесте“ искључите штоперицу и будите стрпљиви. Ако је пређете испод 5 минута чекања (јер први пешачки прелаз је тек код улаза на Аду циганлију 800м узводно) – одахните. Следи улазак у Паштровићу, па Васом Стајића једном кратком попречном улицом где још можете видети породичне куће рађене средином двадесетог века, стижете до Зрмањске улице, улице целогодишњих грађевинских захвата, од воводода, канализације, даљинског грејања.... Коначно улазите у Кнеза Вишеслава где је на почетку Шумарски факултет и где на њиховим дрвеним паноима попут степеница, пред улазом, можете коначно да предахнете. Након десетак минута припремите се за успон, као од Парагова до Поповице, који ће пратити неизоставна музика аутомобилских сирена које стварају нервозни возачи ако их на успону успори неки почетник или опрезни возач који успорава пред бројним лежећим полицајцима. Тек када угледате споменик браниоцама Београда, данас лепо уређен, ви улазите у Кошутњак, многим непознато, као својеврсну шумску раскрсницу вегетацијског подручја Шумадије и Панонске низије.

21.04.2018 Београдски маратон. Велики број оријентираца узима учешће на стазама полумаратона или маратона. Кадетско и Универзитетско првенство се не одлаже!?

Одлазим, овога пута, инацијски. Једна предивно конципирана и организована новогодишња трка на Кошутњаку, на крају календарске 2017, имала је једну од оних бројних препознатљивих „винтаж“ карата. Отићи ћу раније, пре почетка старта, са том картом, прошетати тереном, корачати путевима опрезних ходом као првих дана када сам почео да реамбулишем, да видим да ли су то грешке које чиним на такмичењу, када се не одразим са праве раскрснице коју сам одредио као нападну тачку само моје правдање за слабији такмичарски резултат, или је стварно тако. Новобеоградска железничка станица 8,30. Силазим. На Булевару Антифашистичке борбе нема аутобуса, трамваја, продаваца половних мобилних телефона и цигарета. На раскрсници са Булеваром Јурија Гагарина, на пешачком прелазу бројни саобраћајни полицајци. Овде пролази траса маратона и полумаратона. Бус саобраћај се обуставља у 9,00 али једна 85-ица за Баново брдо наилази баш кад пређош пешачки. Улазим. Дајем шоферу 150,00. –„Шта за две станице“. “Попи пиво“. .....! Силазим код Дома здравља па преко парка на Бановом брду, Хидрометеролошког завода, прелазим Кнеза Вишеслава и улазим у Кошутњак. Без обзира што је то око девет часова и што организатору (старт је у 11,00) треба максимално пола сата да постави контролне тачке, ипак кретањем по такмичарском терену на један начин нарушавам фер плеј, па се зато криомице осврћем не би ли угледао неког од организатора и сакрио карту коју сам извадио из ранца. Започињем још једну, „инкогнито“, реабулацију кошутњачке шуме. Лагани али дуги корацаи, бројање, пребацивање на размеру 1:10 000, подешавање, азимута, вектори... Односи путева по висини. Корачаји на горе. Корачаји на доле. Бројање. Ту су највеће грешке. Али када из шумског дела преко асвалтног пута пређете на ливаде и полуотворени део платоа, све оно што је остало иза вас, иза ваших леђа - заборавите. Картирани део платоа ми старији би назвали посебан СИЗ. Срећа што је ту завршница, финиш, па гледате да што боље претрчите завршне етапе док су погледи у карту потпуно у другом плану. Без обзира на све ове примедбе, којих мислим да су свесни и сви они који су до сада организовали такмичења, не могу опростити једну ствар. Да се не коригује стање путева тј дебљина пута на карти да одговара оном у природи. Почетак пута крај пута. Клик, клик, клик. Та и та дебљина -стаза, стазица, путић, пут, и ви добијате много јаснију слику на терену. Па када претрчим стазицу, раскрсницу путева - ЈА САМ КРИВ!

Стотинак учесника које се окупило на ливади пред рестораном Голф. Старт удаљен неких двестотинак метара преко асфалтног пута, безбедоносно добро лоциран са нешто просторно скромнијом зоном карантина - загревања.

Стартујем први, минут за мном Јова Вујић па Станислав Жолнај. Ако до прве КТ не одржим овај временски размак биће неизвесно. Одмах по старту сам све то изрежирао. Нисам читао јачину пута на карти и у природи. Претрчавам. Па се враћам. Па на основу дебљине пута на карти учавам такав у природи, али он се пружа двадесетак степени ка североистоку. Радим корекцију, али она сувише дуго траје. Пристиже ме Јова и Жоки. Заједно оверавамо прву. Жолнај чак много брже налази другу изабравши бољи азимут. Према трећој га губим из видика. Знао сам да Јова као „филантроп“, да остаје уз мене, до завршетка трке. Стаза изузетно занимљиво постављена. Доста се мења правац кретања, азимути, путеви, стазице и прилазак по њима су овога пута у другом плану јер ако их изаберете за трасу кретања ићи ћете, без обзира колико вас ноге носе, знатно спорије. Шума погодна за трчање, где овога пута мање сметње праве шибови, него густо изникла мишовкиња и трава прилепак. До треће контроле неколико варијанти. С обзиром да је Жолнај у предности 2мин. одлучујем се за азимут, спорим темпом кретања, уз читавања тек изражених нијанси рељефа на овим падинама Кошутњака, него бржим прелазом по путевима па са раскрснице као нападне тачке још 50м до контроле. Излазим тачно пред црвено белу призму „шћуђурену“ уз разгранате корене давно већ иструлог пања, коју Јова учава тек при звучном сигналу произведеног овером мог чипа. До следеће, по опису усамљено дрво, настављамо мало ризично азимутом, јер да се попнемо или пак спустимо на пут који обгрљује ову КТ немамо добро место одакле би одредили нападну тачку. Уочљив дебео храст, валдак (пок) је још Обреновићима служио са скривање при лову на кошуте, иза кога је призма. Брзо налазимо. Нигде конкурента – „Оде Жолнај, добро“ искоментарише Јова. Следи успон на пут, па од пута на плитку рупу, која је лоцирана на горњем делу једног земљишног степеника. Мало трагова по зеленом тепиху а прилепка – броџике све више на нашим панталонама. Неки такмичари пролазе пу путу што се спушта ка топчидерској долини неких 80м. од нас, живахно дискутују, а да их било шта преупитамо не значи нам ништа. Наилазимо на неколико рупа. Погледамо у карту. Уцртане. Један, два, три па десет метара долази плитка рупа. Да ли је то та коју тражимо или? Ту није. Тражимо даље. „Јово требали смо се раније одразити са пута“. „И ја мислим“. Један такмичар протрчава. Који број тражиш. Нема одговора. Идемо још мало ка западу по самој ивици овог земљаног степеника и ево наше црвено беле призме лепо ушущкана мишковкињом и броџиком. Следе још три контроле које лако налазимо и уз мало напора, а то је сигурно оних 50м успона што је организатор нагласио у Билтену бр.3, као технички податак за нашу стазу, стижемо на циљ. Одмах започињемо живу расправу да тек онда, у неком магновењу, закључујемо да то је петохилјадарка а цела трка је спринт. Али то је петохилјадарка која није припремљена за спринт него само увећана десетица. Придружује нам се ускоро и Жолнај. „Ал си нас одрадио“. „Како“. „Па нема једне контроле, неко је склонио“. Жоки, што ми пречани говоримо један унцут па му не можеш одмах поверовати. Да ли је опет нека шала у питању. Та склоњења контрола је она трећа, поред пања, која због свог ниског положаја, кармин боје призме, беше тешко уочљива тј. за Жолнаја потпуно неочљива јер је он на њу долазио супротним смером од мене и Јове.

Још једна прича са Кошутњаком се завршава и чини ми се да је то и последње поглавље.

У ФРУШКОЈ ГОРИ

Трофеј Новог Сада у оријентирингу одржао се у суботу 05. 05. 2018, на теренима Фрушке горе између Пиварског и Новоселског потока, са стартом код мостића (код некадашњег хангара за со) на почетку плаве маркиције, подно Црног врха, и циљем на ливади код Шумарске куће. Такмичење се бодовало за 5. коло ПСК али није окупило већи број такмичара у одређеним категоријама у трци за нове бодове. Зато је било импресивно видети велики број учесника у категорији Опен. Да ли су се они вратили после такмичења са „пуним утиском“ који носи овај спорт тешко је добити за сада одговор, јер један изузетно интересантан терен за оријентиринг, овога пута одлично проходан, без оног бројног шибља и лоза купине који су му годинама били имиџ, и даље је стварао потешкоће, због добро нереембулисаниог рељефа, због неповезаности односа на терену источних и западних падина и неадекватног приказа дебљине путева у односу на стање на терену. Такмичарске стазе у свим категоријама су биле одлично конципиране, па све техничке грешке које су имали појединци ипак су их приписивали себи, а не постављачу, или стању на терену и одсликаној карти, што даје велики подстрек да овај све бољи тим ОАК „Нови Сад“ и у наредним колима пружи оријентиринг трке које ће бити уживање сваком учеснику.

И на овој, трећој по реду трци ове године (Новобеоградски блок 37, Кошутњак, Парагово), чиним катастрофалну грешку на самом почетку, код прве контролне тачке, и то у читавању путева, и дужине пређеног дела од старта

до зоне у којој се налази КТ. Пролазим, поред мени раније знаног широког пута који се након неколико стотина метара од почетка плаве маркације, одваја улево тј, северозападно ка Шумарској кући, који ми је у суботу лично на неку тек формирану стазицу. То занемарујем, и неких педесетак метара даље наилазим на јак колски пут који се пружа северозападно, чији смер одговара стању на карти а удесно поред њега је увала где треба да ми је контрола. Чиста шума, видљивост одлична, са неколико већ изанђалих пањева у њој, које сам уредно обишао, јер у опису, црвенобела призма се налази северно од пања са гомилом земље. Ништа. Почиње оно познато стомачно превирање јер је данас јака конкуренција у М65. А имам одличну стартну позицију. После свих ривала крећем, а сада ниједног у видокругу. Одједанпут неких 80м ниже угледах Милана Цветковића. На питање да ли је нашао контролу добих неки, неодређен, више негативан него позитиван одговор. Али то ме опомену. Пребацих се југозападно у нешто гушћи терен, почех да бројим мале увалице, да им одређујем правац пружања и то коначно резултује наласком КТ. Тек после 10 минута а победник трке Бранко Грујић је за то одвојио 2,5 минута а други конкуренти просечно око 5 минута. И тек онда увидех да сам начинио паралелну грешку јер оба пута су се исто пружала, оба су са своје десне стране, североисточне стране имали увале, оба су на карти нацртане истом дебљином, али у природи је једно био добар колски пут а друго стазица. У повратку код последњих контрола, тај исти јаки пут на карти а стазица у природи, се поново прелазио, неких 300м више, али овога пута његову тананост у пружању, нису добро уочили моји конкуренти што им је узело много више времена у проналаску контрола на том делу терена. Ни до друге КТ нисам се прославио јер деконцентрисан одлазим много више, чак пет изохипси, да би ме граја деце привукла да се окренем ка долини и угледам црвенео белу призму код хранилице. Само прелепи пролећни дан, бројни такмичари око мене који су се кретали путем, дадоше ми подстрек да у врло трчљивој шуми, добро, како рекоше сремци „загребем“ (а то се најчешће односило када бежиш из неке крађе трешања или те јури осмак јачи од тебе), пресечем пут и дођем на део где започиње авантура са изохипсима. То подручје ми познато још од 1996 године када је украјинац Тамаш први пут картирао овај терен. Прво сам осматрао неки минут, поредио пружање гребенчића, онда сам мало почучнуо (баш као дете се понашах), не би ли можда угледао призму. Али угледах неколико унезверених такмичара и лево и десно, препуни „истраживачког духа“, али ја даље неодлучан - КУДА!? Да не поновим ПРВУ. И самог себе сам изблефирао, мислио сам источно а кренуо западно, и у природи видех врло наглашену увалу, а тамо решење мојих недоумица. И онда у сјајном темпу 4,5,6,7,8,9,10,11. Све што је било на томе путу је да сам опонашао некада популарног београдског саобраћајног полицајца Јована Буља и његове грацилне покрете руком на Теразијама, јер је баш тако било у шуми, где су такмичари који су долазили из свих правца, пропитали ме, тражећи положај суптилно постављених контрола. Час у овом, час у оном правцу, показивао им руком смерове, неке невидљиве векторе које сам само ја видео, мислиће да их и они виде усмереним баш према контроли коју они траже. Мојој оријентиринг авантури и то на само две КТ пред финишом, недолази крај. Опуштен од 11КТ, занемарим азимут ка следећој, занемарим моје векторе, ослоним се на рељеф, уочим спајање јарака од којих је 50 м источно, одакле следи положај дванаесте контроле. Сјурих се. Опет они смешни, индијански погледи, не би ли је уочио. У том високом визуелном напрезању, срећом беше и чулно на одличном нивоу, почиње шушкање 80м. више горе. Шулe са којим сам нашао предходне две контроле, није следио мој „вртоглави пад“, него се држао азимута а затим и Цветковића који је наилазио од нападне тачке-спајања јарака. Поново паралелна грешка али овога не по ширини него по дубини која је психолошки много стреснија јер видите такмичара који оверава контролу а ви се пењете ка њој. Све је то трајало кратко, јер овај део фрушкогорске шуме је препун „магнетизма“, „енергетских кругова“, који ме понесоше ка последњој контроли, коју оверих са Цветковићем а затим двестотине метара стиплчез, јер не прескочих поток који се испречио између финиш трака, до циља, и заслужене сребрне медаље. Прво честитање примих од Јосипа Дућака (и поред озбиљне повреде десног колена он је даље на такмичењима) и здравицу а затим сам себе наградох букетом цвећа од ситног звончића и пуцавца и овим стиховима „фрушкогорског славуја“ Јована Грчића Миленка.

Са Фрушке горе поток се слио,
 У њему чисти сребрни вали,
 Он ми је гласник вес'о и мио,
 О, теци, теци, поточе мали!
 Добро би дошло гласниче лепи
 Живота сличног са самим рајем,
 За којим срце чезне и стрепи,
 Са топлим сунцем и цветним мајем!

Борислав Стевановић

OD RUDNA DO RADOČELA

U subotu 9. juna održana je na Rudnu republička planinarska akcija "16. Golijska transVerzala", u organizaciji PSK Železničar Kraljevo. Preko 200 učesnika ove već jubilarne šetnje od Rudna do Radočela uživalo je u lepom danu i bujnom zelenilu planine.

Domaćini akcije potrudili su se da staza bude dobro obeležena. Nedelju dana pred zvanično otvaranje akcije članovi PSK Železničara izašli su na teren i osvežili boju na markacijama. Takođe su rasklonili popadalo drveće sa staze i orezali zelenilo oko oznaka.

Posle pozdravnog govora našeg predsednika akciju je u svojstvu delegata PS Srbije otvorio Radoljub Knežević. Ispred planinarskog doma na Rudnu, kraljevčani i članovi sedamnaest planinarskih klubova učesnika krenuli su put Krivače na Radočelu na visinu od 1643m. Šarena kolona je stazu prešla u proseku za 4 sata. Najbrži su na vrh stigli oko 11:30, a poslednji oko 13 časova.

U povratku u dom akcijaše je dočekaio pasulj iz kazana i vesela muzika. Najzanimljiviji su mi bili gosti iz Smedereva iz PSK Čelik. Imala sam priliku da usput saslušam njihove zadovoljne komentare, a posebno su oduševljeni brojnim izvorima pitke vode na Radočelu. Pod samim vrhom Krivača je jedan takav izvor.

Akcija ovog tipa podrazumeva produžen boravak na Rudnu. Pojednici su iskoristili priliku da posete selo Bzovik i Košaninova jezera a drugi su otišli da vide reku Izubru koja je od Rudna udaljena 7 km.

Najviše učesnika došlo je iz kluba PK "Vrbica" iz V. Plane. Njima je dodeljena zahvalnica i pehar. Drugo mesto je zauzeo PK "Javorak" iz Paraćina a treće mesto PK "Čelik" iz Smedereva. Najmlađi učesnik ove akcije imao je 8 godina.

16. Golijska transverzala Rudno - Radočelo - Rudno opravdala je sva očekivanja organizatora.

Posebno su vremenski uslovi bili naklonjeni planinarenju, na ivici kiše a opet vidno i prijatno za pešačenje.

Svetlana Krdžić

Приче o planinarima PSK „Spartak“ PLANINAR SA NAJSTARIJIM PLANINARSKIM STAŽOM - MILAN LJUBIČ

Milan Ljubič ima najstariju markicu u planinarskoj knjižici na kojoj piše 1976. godina. Sa 28 godina prešao je Velebitsku transverzalu dužine 120 km pri čemu je sa jedne strane gledao Liku i Dalmaciju, a sa druge beskraj Jadranskog mora. Popeo je Olimp, Triglav, Jalovec, Belasicu... Bio je član planinarskih klubova „Sever“, „Bačka Topola“ i „Đuro Salaj“. Jedan je od osnivača PK „Spartak“ čiji je predsednik bio u periodu od 2015. do 2018. godine.

Početak ovog veka Milan Ljubič i Emil Polovina, tadašnji predsednik PK „Zorka“, dogovaraju stvaranje novog planinarskog kluba. Statut novog kluba uradili su Milan i Miroslav Vlahović, sekretar PK „Zorka“. 15. januara 2001. godine održana je Osnivačka skupština novog planinarskog kluba koji je dobio ime ŽPK „Spartak“. Prvi predsednik tog kluba bio je Feliks Krivošija, potpredsednik je bio Milan Ljubič, a sekretar Miroslav Vlahović.

- Milane, ko su zaslužni ljudi za razvoj planinarstva u Subotici?
- To su geograf Imre Šimetić koji je bio predsednik PK „Đuro Salaj“, zatim Nesto Stantić, prvi zvanični alpinista u Subotici, kao i drugi alpinista Josip File.

U grupu utemeljivača planinarstva u Subotici mogao bi se ubrojati i neobičan čovek Vaci Pero koji je prešao 40 transverzala. Jedna transverzala bila je duga čak 1000km. O zaslugama našeg Ise Planića napisano je dovoljno.

- Koje akcije si vodio?
- Organizovao sam odlaske na republičke akcije. Takođe sam organizovao Paličke susrete
- Imaš li iskustva sa decom, našim najmlađim planinarima?
- Bio sam jedne godine u planinarskom domu kada su deca dolazila sa pešačenja. Bili su toliko iscrpljeni od umora da su mogli samo skinuti obuću i odmah su išli na spavanje. Staze za decu treba prilagoditi njihovom uzrastu i fizičkoj pripremljenosti..

- Kada si se zaista uplašio?
- Svaki put kada sam se penjao na Jalovec. Male stene se klimaju, a nemam se za šta drugo uhvatiti. Posebno se sećam straha kada sam se penjao na Olimp u Grčkoj. Sa leve i desne strane je bio sipar (sitan kamen koji se osipa pod nogama), ispod mene 500 metara provalije, a iznad obla stena za koju se bilo teško uhvatiti. Jednom sam sa Perom Vaci išao planinom. Ispod nas je bila gusta magla. Kada je magle nestalo, uplašili smo se prizora. Tek tada smo shvatili da smo išli jako uskim grebenom, sa čije obe strane je bila provalija.

- Zaštićeno područje PIO Subotička pešćara je u nekim delovima smetlište. Svake godine se organizuje čišćenje, a ipak je uskoro opet smeće u našoj lepotici. Šta treba menjati? Zakone?

- Ništa ne treba menjati. Da policija napravi nekoliko sačekuša i kazni one koji vozilima odvoze smeće u pešćaru, pešćara bi bila čista.

- Da li se sećaš nekog veselog događaja u planinama?

- Veseleo je uvek sa decom. Jednom sam u planinarskom domu hteo da ih zabavim i poigram se sa njima. Kada deca dođu na tepih u hodniku, ja ga povučem malo i oni se iznenda trgnu i uplaše. Treći pokušaj da to uradim završio se neočekivano. Dočekali su me sa pekmezom i bacili ga na mene. Pekmeza sam imao i u kosi, i u ušima. Bilo je zanimljivo i kada smo zimi, još u vreme Jugoslavije, vodili decu u planinarski dom na Treskavicu. Sneg je bio toliko dubok da su ispred nas išli magarci praveći nam prtinu. Tek za njima smo išli mi planinari, pa deca.

Naš Milan, planinar sa najvećim planinarskim stažom u Subotici, otvorena je knjiga. Mogao bi da priča o planinarenju satima, samo bi onda, umesto novinskog članka, trebalo pisati knjigu.

Emina i Vitomir

Упознајте свету Фрушку гору пешице

ФРУШКА ГОРА ОБАСЈАНА СУНЦЕМ

Најављену акцију пешачења на Фрушкој гори, за 07. април, планинари ПСД "Поштар" из Новог Сада, померили су за 09. април 2018. Био је велики одзив грађанства и планинара на пешачењу у околини Рохал базе и Јанковог дола. Сремуш је био мотив.

Довезли смо се са 21. аутомобилом.

Препешачили смо око 16 километара и провели скоро цео дан у природи у активном одмору. Из чланства организатора одазвало се 9 чланова. Акцију је осмислио и водио Сениша Петров.

Колону од преко 70 учесника предводили су Сениша Петрова, Милан Бреберина и Цветин Ристановић. На зачељу су били Далибор Плиснич и Горан Тимотијевић. У колони са учесницима пешачили су Душко Косјер, Анђела и Јелена Ненадовић и Боривоје Вељковић.

Члановима "Поштар"-а на акцији су се придружили планинари из КП "Зрењанин" из Зрењанина, ПД "Равничар" из Бачке Паланке и чланови новосадских планинарских друштава "Нафташ" и "Железничар". Уживали смо у сремушарењу.

Да буде велики одзив грађанства, на овом пешачењу допринели су Горан Вучићевић и Сениша Петров преко њихових фејсбук објава догађаја.

Многи учесници фотографисали су хронологију дешавања на стазама Свете Фрушке горе. Забележени су сви детаљи на стазама ка Јанковом долу, поред Јанковог потока у првом делу пешачења и кратким успоном при повратку на гребен Кратина. Наставили смо благим успоном дуж Кумлушког венца и Јасике до спомен комплекса "Рохал базе" на гребену Фрушке горе. Седмочасовно пешачење завршили смо код музеја на Рохал базама, где смо паркирали аутомобиле. Стигли смо на заслужен одмор. Уз игру са лоптом и оброком уз роштиљ успешну акцију смо привели крају. Било је врло пријатно пешачити у друштву планинара и љубитеља природе. Добром расположењу поред лепог, сунчаног времена допринели су добри људи, жеља и потреба за дружењем у активном одмору. Разговарали смо о разним темама. Исхрана у природи и из природе, заштита природе, обележавање пешачких стаза, организација планинарских друштава, планинарским спортским дисциплинама и рекреативном пешачењу. Објављено је много фото-албума на ФБ страницама.

Свима хвала на учешћу у акцији.

Боривоје Вељковић

Традиционална акција: “ Пешачимо у природи Јегричка 2018 ”

ПЕШАЧЕЊЕ ОБАЛАМА ЈЕГРИЧКЕ

Око 10:00 часова кренули смо на пешачење.

Организатор је припремио две стазе: 1. стаза (15км) - Старт код мотела, низводно десном обалом Јегричке, преко моста на малом каналу па до салаша Мали Којот.

Потом смо наставили обалом Јегричке па преко моста на леву обалу, даље смо ишли узводно поред Хевировог салаша и назад до мотела.

2. стаза (8км) – Стартовали смо код мотела. Наставили узводно десном обалом Јегричке, 4км, где су нас чамцем превозили на десну обалу. Наставили смо низводно назад до мотела.

Било је дивно на обалама Јегричке 15. 04. 2018. године. У организацији ПСК "Сириг" из Сирига на сусрет планинара Војводине одазвало се преко 350 учесника. Весела дружина време идеално за дружење и пешачење равницом.

Уживао сам у разговорима са драгим пријатељима из Сирига, Бачке Паланке, Зрењанина, Сомбора, Бечеја, Суботице, Врбаса, Буковца, Новог Сада, а били су присутни планинари из Сремских Карловаца, Панчева и ...

Уживајте мало и ви ако нисте били са нама. Посебан поздрав малим извиђачима, Сањи и старијима који су о њима бринули.

Све је протекло како је планирано. Од 9:00 часова пристизали су учесници код мотела “Јелен” на излазу из Сирига ка Србобрану.

Око 13:00

часова стигли смо на полигон, близу циља где су организована такмичења у забавним планинарским играма за децу (повлачење конопца, скакање у џаку, гађање из колица копљем у алку и друге). По завршетку свих активности домаћини су приредили ручак за учеснике. На крају планинарског сусрета додељене су захвалнице Друштвима која су учествовала на акцији. Растали смо се уз срдачан поздрав до следеће акције.

Боривоје Вељковић

Iso Planić je ostao živ - USPEO JE DA POBEGNE OD MEDVEDA !

Grupa subotičkih planinara se ispela na Đeravicu, najviši vrh Srbije. Nakon kraćeg odmora u planinarskom domu kreću niz snegom zavejanu planinu. Neko je primetio da su zaboravili cepin (deo planinarske opreme). Iso reče da je najbolje da on sam ode po to. Vratio se u dom, stavio cepin u ranac i krenuo za planinarima koji su već dobro odmakli.

Ugledavši zaleđen potok, on uze cepin, razbi led i nažese nad potok da se napije vode. Utolivši žeđ, podiže se i ugleda sa druge strane potoka medveda kako pije vodu. Skoči, zgrabi ranac i sjuri se niz planinu. Stigao je pre svih u manastir gde je bilo dogovoreno da se nađu.

Kada su ostali planinari stigli i otvorili vrata, razrogačenih očiju su gledali Isu koji je mirno sedeo i pio čaj.

„Kako si ti pre nas stigao?“, pitali su ga.

„To je zato što sam malopre pio vode sa medvedom“, odgovori im Iso, sretan što nije poslužio kao ručak opasnoj zveri.

Bilo je to davne 1995. godine.

Iso Planić je osvojio pet vrhova viših od 8000 metara. Najviši na svetu je Mont Everest.

Sada je predsednik PS Srbije

Emina i Vitomir

3 ТИМОЧКИ МАРАТОН

Почела је нова сезона трекинг лиге. Иако сам одлучила да ову сезону нећу пратити целу ишла сам на прва два кола у Косјерићу и Вршцу. Као и увек, најбољи део је видети драге људе које не виђаш често, а лепе стазе и добра организација нису изостали ни на једном од кола. Али оно што је постало очигледно је да је трекинг лига постала веома популарна. За разлику од прошлих кола, сада се број учесника не спушта испод 400, ту су тркачи, клубови који нису планинарски, појединци који се тек упуштају у трејл и трекинг дисциплине. Колико год да ми је драго због тога, некако ми је мало фалила она интимна атмосфера и непретенциозно другарско такмичење.

Догађај на фејсбуку за Тимочки маратон ми је однекуд искочио. Нико из мог окружења није раније ишао иако је већ 3., на сајту није било слика са прошлих, ни извештаја, ништа нисам могла да нађем о овом догађају осим што сам прочитала шта је у ствари мотивација и сврха овог маратона. И тај цео пакет, непознанице, новине, одличне приче иза маратона и наизглед не претерана масовност догађаја ме је одмах привукла и решила сам да учествујем.

Први пут одржан 2016. године. Замишљен тако, да најдужа стаза маратона обилази свих 8 зајечарских бастиона. Сваки од бастиона представља контролну тачку на некој од стаза, које учесници маратона обилазе и оверавају пролазак. Поред бастиона, једна од контролних тачки је и ксноантички локалитет Феликс Ромулијана, која се налази под УНЕСКО заштитом културне баштине. Више о бастионима можете погледати са сајту ОПСД „Драган Радосављевић“ <http://www.opsddraganradosavljevic.rs/o-zajecarskim-bastionima/>. Понуђене су стазе од 7,7 км до 68,7 км.

нас који волимо мало да се пробијамо кроз неуређене стазе. Мешавина макадама, бетона, шумских путева, ливада и успони који нису били сурови на овој стази били су у правом односу. На неким местима трава преко главе али срећом кад ниси најбржи онда ти неко мало прокрчи пут. Весела екипа на свакој КТ и довољно окрепе тј. пре свега воде су увек најбоља препорука за организацију. Ми на крајој стази имали смо среће да нас није ухватила провала облака, али зато је доста људи на најдужој одустало. То су чари трчања у природи, колико год се све савршено организује, зна се чија је последња.

Мој први Тимочки маратон, а трећи за организаторе за мене је дефитивно само један од многих за које се надам да ће бити одржани. Нестрпљива сам да следеће године обиђем све бастионе на најдужој стази а пре свега да доведем све пријатеље који нису овај пут пошли. Мислим да овај догађај заслужује много више промоције али сам и сигурна да ће задовољни тркачи од ове године учинити да следеће ово постане трка која се не пропушта.

Ивана Ценерић

Прича о бастионима и напор да се ове тврђавице очувају и промовише културно наслеђе, чине овај маратон не само спортски привалачним него се осећате и као да сте у неком филму, где проналазите скривена утврђења и обављате задатке. За мој дечији дух то је било више него привлачно.

Одлучила сам се ипак овај пут да не идем на најдужу стазу, већ на ону од 39,7 км која покрива 8 бастиона.

Ова стаза заиста је била допадљива и за тркаче а и за

ЗИОН ПАРК

Пре неки дан стиже писмо од уредника Путника да је време да се шаљу текстови, уз питање, зар се заиста никоме ништа занимљиво није дешавало па нема текстова? Замислила сам се над тим питањем и скоро да сам одговорила да се заиста ништа вредно помена није десило, кад сам се сетила посете Зион кањону. Пут је био кратак и нестваран да се и сада питам да ли је то био само сан?

Крајем марта, кад је било очигледно да смо суочени са једном од најгорих (најхладнијих и најснежнијих) зима у протеклих сто година (што је потврђивала чак и статистика а не само наш субјективни осећај), капитулирали смо, и као и многи наши сапатници из Алберте решили смо да прекинемо муке и бар на кратко прекинемо зиму. На свега два и по сата лета од Калгарија целе године се њишу палме а дебеле зимске јакне су потпуно непотребне. Отишли смо у Лас Вегас.

Сви знају шта је Вегас - декаденција, разузданост, на моменте и вулгарност као последице незамисливе количине новца који се обрће у том граду. Једна велика лудница коју треба доживети па тек онда судити. Многобројни водоскоци и друге водене структуре су најочигледнији и најдрскији примери опуштености која влада у граду који је у сред пустиње. На жалост (или можда на нашу срећу?), већина туриста се ограничи на 5 километара Стрипа, дела Лас Вегас булеварна на коме су начичкани највећи хотели и коцкарнице у граду. А ван Стрипа и Вегаса, као антидот, простиру се километри и километри пустиње са непоновљивим облицима стена, камених мостова и кањона.

После успешног једнодневног откривања на Стрипу, раном зором, по сунчаном и топлим времену, без јакни, кренули смо у Зион национални парк. После задњих кућа предео се одједном мења и возимо кроз праву пустињу, ниска, оскудна вегетација, а кроз отворен прозор се осети мирис смоле и машинског уља - мирис пустиње. На сваком, ма колико неупадљивом стајалишту уз пут налазе се приручне коцкарнице да се исцеди и задњи новчић. Путајемо на север према држави Јути у којој се налази Зион парк. По потпуном одсуству коцкарница и свеприсутним торњевима цркви и капелицама знали смо да смо ушли у Јуту, државу мормона. Ту некако где почињу цркве, почињу и да се уздижу црвене стене које вођу (која улази већ у трећи сат) чине мало занимљивијом и подношљивијом. Кад смо већ скоро изгубили сваку наду да ћемо стићи за дана видели смо знак за улазак у парк.

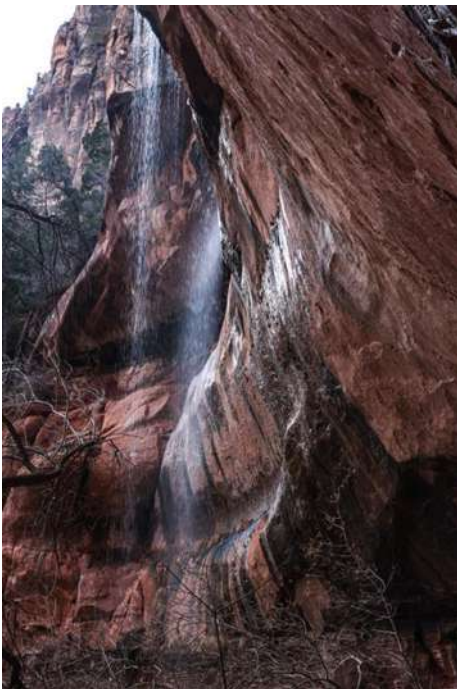
Зион национални парк је основан 1909. године и прво је носио индијанско име, али је постојала бојазан да нико неће долазити у парк са толико компликованим именом које се не може запамтити. Из тог разлога, а у складу са верском оријентацијом Мормона који су насељавали околину, парк је преименован у Зион. Парк је фасцинантан због црвених стена и драматичног кањона дужине око 24 километара и дубине од око 800 метара, кога је просекла Девичанска река. Вегетација је таква да има кактуса али зими зна и да падне снег. Дрвеће цвета негде у априлу, а пољско цвеће је најбујније у мају, ми смо за оба мало поранили, али има макије и четинара и кактуса у цвету тако да је пејзаж и у ово доба године јако леп. Мноштво птица сматра да је ово најбоље место за живот и њих смо чули све време кад се мало изолујемо од гужве на стази. Гужве нису биле велике, ипак је ово тек почетак главне сезоне. Зион парк је четврти по посећености у Америци са око 4,5 милиона посетилаца годишње - током лета дневно се ту сјати и до 7000 посетилаца. Кроз парк води асфалтирани пут дужине око 10км одакле полазе многобројне стазе. Може се замислити колику гужву би стварала толика возила на тако кратком путу. Зато је од априла до новембра приватним возилима на тих 10км пута забрањен приступ. Обилазак парка је могућ само шатл аутобусима који полазе сваких 5 минута и стају на 10 станица, а одатле вас ноге носе на стотине километара стаза различите дужине, по свачијем укусу.

Код туристичког центра смо се укрцали у аутобус и решили да идемо до задње станице. Већ из аутобуса се виде фасцинантни призори и погледи на високе стрме пламтеће стене. Сунце је таман било у зениту па су сенке и боје биле оштре и планине као да су сијале. Чак је и земља црвена. До задње станице треба око 20-так минута вожње. На тој станици почиње стаза која се завршава у клисури и одакле се пут може наставити само коритом реке. За оне који су заинтересовани за то, у лоџу (који је на неких пола пута) се могу изнајмити непропусне (гумене) панталоне и специјалне ципеле. Стаза по реци је спектакуларна јер је ту кањон врло узан (на неким местима свега 6 метара ширине) и окружен си високим стенама, али кажу да је и опасан јер поготово у пролеће ниво реке може јако нагло

да порасте и онда се треба спасавати - како, не рекоше, ваљда гребеш горе уз стене па ком опанци ком обојци. Стаза од задње станице до клисури је асфалтирана, рекреациона (треба свега 30-ак минута да се стигне до краја) и релативно је равна. Нама је најбитније било да нема леда - да шеташ и не мислиш. На почетку стазе је дрвена зграда која се потпуно уклапа у околину. Ту се може наточити вода; на сваком кораку су упозорења и подсећања да си у пустињи и да треба пити пуно воде. Дрвеће је изузетно упечатљиво. То је једна врсте тополе која још није процветала али чије су гранчице толико танке, деликатне и беле да уз тамну позадину делују као да су од иња. Уз реку је било и доста неких мушица и бувица које када их гледаш наспрам светла као да се пресијавају.

На појединим стајалиштима смо из аутобуса виђали паркирана приватна возила. Питали смо се како су они могли да уђу када свуда постоје знаци упозорења да је приступ приватним возилима забрањен. Мислили смо да

морају да имају неке специјалне дозволе. На паркингу док смо се спремали да кренемо до Стене која плаче (вода се непрекидно цеди са стене па отуда и то предвидиво име) видели смо троје кола на паркингу, а свака су имала по велику наранџасту налепницу на задњем стаклу. Е, рекох, идем да видим какву дозволу имају. Кад сам пришла - није дозвола него казна за паркирање! Ах, мора да ће им пресести излет.

Најлепша стаза коју смо обишли на овом кратком излету је била стаза која повезује две станице аутобуса, а води до лоџа. Одмах на почетку, чим се пређе река, стаза се на другој обали пење таман толико да скоро и не осетиш али да ти да диван поглед на реку, пут куда иде аутобус и све станице аутобуса укључујући и лоџ где увек врви од људи и активности. Стаза је утабана, од црвене земље, околу су кактуси, у даљини се виде високе стене опет црвене боје и изнад њих тамно плаво небо које пружа савршен контраст. Сунце упекло, мирис земље и вегетације се шири под топлим сунцем и доноси подсећања на све дивне летње излете, кад је топло

и дан дугачак и не мислиш ни на шта друго. Није било много гужве, прелепи призори, ово је било баш за уживање, одмор за душу све док се не дође до Емералд језераца. Стаза од лоца до језераца је врло популарна, што значи да је на стази лудница од гужве, а и језерца су потпуно разочаравајућа јер нису зелена, већ у ово доба више подсећају на овеће каљуге. И ту има стена са којих се цеди вода и тече преко стазе тако да прави лепо црвено блато које смо на ципелама донели у Калгари.

Код лоца опет дивна атмосфера, велика зелена ливада, велико дрвеће, ресторанић са одличном кафом (након целодневног пута и шећкања која кафа није добра?). Ту смо се мало одморили па полако на бус јер је сунце већ почело да залази за стене и иако је остало још доста до мрака, све је постајало мало тамније и није било више оштрих сенки и јасних боја. У повратку

смо застали да видимо три стене које се зову Три патријарха - то су Исак, Абрахам и Илија, у складу са религиозним именом парка. Са ове станице смо морали да пропустимо један бус због гужве, а кад је и следећи био пун, видели смо да нема ту више финоће, морали смо да се гурамо.

Кад смо се вратили на почетну станицу, хтели смо да обиђемо туристички центар, кад оно затворен! На вратима папир који детаљно описује ко је која временска зона од суседних држава: Невада, Аризона, Јута и ко мења време на летње а ко не. Кад смо све испрерачунали испоставило се да је Јута сат

времена испред Неваде тако да смо закаснили. На вратима натпис који се може видети само у Америци - Забрањено уношење оружја у туристички центар! У Канади само упозоравају да се не бере цвеће.

Дуг пут до Вегаса је био још дужи због незаобилазних радова на путу. У мрклом мраку Лас Вегас је сијао пуним сјајем, али ми нисмо имали енергије да се придружимо милионима туриста који су уживали у пороцима града. Сигурно смо били први који су то вече отишли на спавање, већ у 10 сати.

Било је неких прича (док смо се возили до Зион кањона) да следећег дана идемо у Мохаве пустињу која није тако далеко као Зион. Али кад је свануо тај дан предлог се више није спомињао тако да смо прећутно то оставили за следећи пут и задњи дан провели у граду.

Авион за Калгари је мало каснио, неких пола сата. Срећом, царину смо прешли експресно брзо. Прво што сам чула на радију док сам улазила у такси, је било упозорење да нас сутрадан очекује (још једна) снежна мећава. Та вест ме је, трауматичније од будилника, вратила у јаву.

Јелена Попржен

Warning: Firearms Prohibited

Federal law prohibits the possession of a firearm or other dangerous weapon in this Federal facility unless specifically authorized. 18 USC 930(a) possession violations are subject to fine and/or imprisonment up to one year, while 18 USC 930(b) possession violations with an intent to commit a crime are punishable by a fine and imprisonment up to five years.

RTANJ

Osamnaestog dana maja meseca godine 2018-e put Grze uputila se poveća grupa istinskih ljubitelja prirode okupljenih oko narandžaste zastave udruženja sa čudnim, ali optimističnim imenom „Poželi želju“. Crveni autobus „Suttravel transa“ poveren je Stipanu, iskusnom vozaču koji je imao zadatak da nas preveze putem dugim nepunih 370 km, najvećim delom autoputem do planinarskog doma Đorđe Živković na Grzi.

Naš cilj bio je mistični Rtanj, odabran kao jedna od mnogobrojnih želja ispisanih na zastavicama tokom osnivačke skupštine udruženja. Mistika, visina, želja za istinskim planinarenjem, sve po malo i napuni se bus, nas 52 raspoloženi željno je isčekivalo dolazak na Grzu. Neša i ekipa iz paraćinkog Javorka dočekaše nas onako domaćinski, so, pogača i rakija za dobrodošlicu i ugodan boravak u njihovom objektu koji polako postaje sve komfornije mesto za boravak. Reč o ovom, reč o onom i dan prođe, kazaljke se poklope i dadoše nam na znanje da treba krenuti u sobe na spavanje.

Vremenska prognoza norveških prognostičara predviđala je moguću kišu u subotu na Rtnju, dileme da li da krenemo ka vrhu u subotu ili da to prolongiramo za nedelju nije bilo ali sam konačnu odluku saopštio svima pred spavanje. U subotu u 8 sati krećemo u lagani obilazak treking staza Južnokučajskih planina a uspon na Rtanj ostavićemo za nedelju. U to da li je odluka doneta pametno ili ne, nisam imao dilemu. Ispravnost odluke potvrdiće dešavanja u narednih 40-ak sati.

Standardno jutro u jednom planinarskom domu, neki bi spavali do podne samo da im se dozvoli, neki ne mogu da spavaju pa čavrljaju pod prozorom već od pet ujutro, neki su sanjali slatke snove pa se od ranog jutra samo smeškaju. Kako god u 8 sati svi smo spremni na polazak. Od planinarskog doma krećemo strmo uzbrdo, odmah da stavimo do znanja šta nas čeka sutra, uzbrdo i samo uzbrdo. Srećom ovde na Kučaju je to znatno kraće, tek toliko da nas ugreje, da znoj krene da natapa naše nove majice i da im neku tamniju nijansu narandžaste boje. Idemo, stajemo, udišemo čist, planinski vazduh, divimo se lepo markiranim stazama, očuvanoj prirodi, neosetno stižemo na vrh Vis. Puca pogled na Rtanj. A na Rtnju...gusti, tamni oblaci odjednom zakloniše vrh...kiša, pomislili smo svi kao jedan, dobro je da nismo sada tamo.

Na jednoj raskrsnici staza deo grupe se odvaja, oni će pravo ka planinarskom domu, čuvaju snagu za sutrašnji uspon. Ostatak ekipe kreće u novi uspon, Javorački vrh kao najviša kota na ovom delu planine je naš naredni cilj. Tempo hodanja je isti, malo hodamo, malo odmaramo, dan je dug, vremena imamo na pretek. Gulaš koji nam Neša i ekipa kuvaju se još krčka. Na raskrsnici ispod Malog Javorka napuštamo trek koji smo imali u gps-u, pratimo markiranu stazu ka domu. Dvojica poslednjih, naši čistači su imali neku drugačiju rutu do doma, ma dobro, iskusni su to ljudi, od poverenja, da nisu ne bi bili čistači, samo u nedostatku signala mobilne telefonije...ali sve je dobro kada se dobro završi. Raspoloženje je na nivou, prepričavaju se zgrade i nezgode sa staze, Rtanj je u mislima, ko će južnom a ko severnom stranom na uspon. Na spavanje se otišlo nešto ranije, ali tako je to kada umor svlada telo.

Nedeljno jutro, vedro nebo bez oblaka, samo mi ne tražimo put do Čačka kao Bora Čorba nego razmišljamo o tih hiljadu i nešto metara uspona do vrha Šiljak na 1565 metara iznad mora, na vrhu mističnog Rtnja koji i iz autobusa deluje gorostrasno i gotovo neosvojivo.

Kod separacije izlazi iz autobusa grupa od 25 odvažnih, oni će do vrha severnom, nešto težom stranom, ostatak od nas 27 će od sela Rtanj južnom stranom do vrha. Želja, ona koju na brzinu poželeh kada smo krenuli ka vrhu je bila da stignemo svi gore, da se nađemo zajedno na vrhu i da ostanemo suvi, zdravi i čitavi. I da se svi naravno isto tako i vratimo dole.

Odavno nisam vodio grupu koja je imala toliku želju, odavno nije bilo toliko savršeno da sam pri povratku kući morao sam sebe da uštinem i zapitam se da li je ovo moguće?

Na grebenu pod vrhom, nekih 20 minuta pre 12 sati spojile su se dve grupe i lagano izašle na vrh. Obojismo i Rtanj u narandžasto, teško opisiva emocija, kako moja tako i velike većine učesnika, mnogima je ovo prvo pravo planinarsko iskustvo, mnogima je visinski rekord, mnogima je dosanjan san, taj mistični Rtanj. Par kapi kiše, bukvalno mogu da se izbroje, 6-7 kapi, ne više, tumačim kao suze radosnice zbog dosanjanog sna i ostvarene želje. Legendarna priča o dobrom vodiču je samo ovom pričom dobila svoj nastavak. Kraj joj se još uvek ne nazire.

Ne znam ni sam koliko sam akcija vodio i organizovao, nikada ali baš nikada nije bilo toliko onih koji su mi na kraju akcije, u selu Rtanj dok smo se spremali za polazak kući, prišli i izrazili svoje oduševljenje i zahvalnost što su bili deo ove priče. Da li treba išta više i išta drugo osim toga?

Udruženje Poželi želju zaista ispunjava želje, zato pazite šta ćete poželeli.

Zoran Vukmanov

OBELEŽAVANJE VAŽNIH DOGAĐAJA

U toku vikenda 12. i 13. maja, 2018, godine, Penjački klub Adrenalin je u partnerstvu sa Institutom za javno zdravlje Vojvodine i sa Nacionalnim parkom Fruška gora, a uz podršku stanice Gorske službe spašavanja Srbije Novi Sad, uz saradnju Doma zdravlja Novi Sad i Crvenog krsta Novi Sad, obeležio dva izuzetno važna međunarodna dana:

- Međunarodni dan fizičke aktivnosti i
- Svetski dan porodice!

Ovim povodom, zajedničkim snagama i idejama smo organizovali predavanja na zanimljive i relevantne teme, radionicu sportskog penjanja i planinarsku akciju kako bismo pokazali da su sport i rekreacija ne samo neophodni već i dostupni svima - deci, mladima i odraslima bez ograničenja!

Predavanje je organizovano i održano u prostorijama penjačkog kluba Adrenalin na SPENSu 12. maja. Na predavanju su učestvovali predstavnici Nacionalnog parka Fruška Gora, predstavnici Instituta za javno zdravlje Vojvodine, predstavnici gorske službe spašavanja Srbije jedinica Novi Sad i predstavnici penjačkog kluba Adrenalin. Svako od predstavnika je održao predavanje u skladu sa svojim delatnostima. Nakon predavanja učesnici su se oprobali u penjanju na veštačkoj steni uz nadzor instruktora penjačkog kluba Adrenalin.

Šetnja na Fruškoj Gori je održana u nedelju 13. maja.

Hvala svim učesnicima koji su došli u velikom broju (oko 200 učesnika) - svoj deci i njihovim mamama, tatama, a posebno bakama i dekama koji su sa njima izgurali celu rutu šetnje!

Hvala svim mladim ljudima koji su pažljivo i zainteresovano slušali predavanja a zatim povelj svoje drugare u prirodu!

Hvala svim stručnjacima iz Instituta za javno zdravlje Vojvodine koji su podelili sa nama delić svog znanja i iskustva!

Hvala upravi NP Fruška gora koji su pomogli akciju i predstavili potencijale prvog nacionalnog parka u Srbiji!

Hvala Minakvi na vodi!

Hvala ekipama iz Crvenog krsta i Gorske službe spašavanja što su na nas motrili!

Hvala fruškogorskim planinarima koji su vodili, pratili i čistili stazu!

I konačno, hvala prirodi i Fruškoj gori što je oduvek tu za nas i bez koje prosto ne možemo! Vidimo se na sledećim akcijama!

Nenad Matić

HOMOLJSKI MARATON

Neke planinarske staze, ma koliko slabo promovisane, bez ikakve pompe osvajaju srca planinara. Razlozi za to su različiti, ali u krajevima poput Homolja, gde se maltene na svaku čuku vredi popeti, nije teško shvatiti zašto im se mnogi rado vraćaju. Jedna od takvih staza je i Homoljski maraton, tradicionalna akcija požarevačkog Vukana, koja se od 2010. godine održava u prvoj polovini aprila i koja možda još uvek nije dostigla punu afirmaciju, ali svejedno nikoga od učesnika ne može da ostavi ravnodušnim.

U pitanju je jedna atraktivna akcija, sjajno osmišljena i još bolje realizovana, prepuna izuzetnih lokacija koje predstavljaju tek mali presek svega onoga što Homolje ima da pruži. Velika staza Homoljskog maratona duga je oko 35 kilometara, što uz visinsku razliku od 1800 metara u usponu i isto toliko u silasku nije nimalo bezazlena planinarska tura. Za one manje pripremljene, organizatori su uredili i jednu manje zahtevnu, ali i manje zanimljivu, stazu dužine 16 kilometara.

Učesnici maratona kreću na stazu iz centra sela Vitovnica u opštini Petrovac na Mlavi. Namerno ne pišem "takmičari", jer iako se najboljima dodeljuju simbolične medalje i pehari akcija nema rezultatski značaj pa samim tim ni pravi takmičarski karakter. Iz centra sela širok makadamski put vodi pored manastira Vitovnica iz XIII veka prema vrhu Štubej (940 m.n.v.), najvišem vrhu Homoljskih planina. Deonica do vrha duga je oko 11 kilometara, gotovo neprestano u usponu, ali nije naročito zahtevna ni kondiciono ni tehnički. Sam vrh nije preterano atraktivan, ali se sa staza oko njega pružaju sjajni pogledi na ostatak Homoljskih planina.

Od Štubeja trasa maratona dalje ide živopisnim livadama ka vrhu Veliki Vranj (884 m.n.v.), koji predstavlja ubedljivo najatraktivniju deonicu staze. Veliki Vranj je stenoviti vrh (dosta sličan mnogo poznatijem Ježevcu), a uspon ide uskom i veoma strmom stazom sa nekoliko stenovitih deonica, koja će uprkos kratkoj distanci mnoge dobro preznojiti, što zbog strmine, što zbog klizavosti, što zbog blizine staze odseku severne litice. Ipak, jednom kad se izađe na vrh, pogled je itekako vredan svake muke.

Sledeća kontrolna tačka je **izvor** Krepoljinske reke, ozidan i uređen. Voda je pitka i ne preterano hladna i izvire u jakom mlazu. Nekoliko kilometara dalje staza nema mnogo visinskih oscilacija, ali su i naredne kontrolne tačke više nego zanimljive: Miucića pećina, sa slapom iz kog izvire još jedna od bezbroj homoljskih rečica, i Hajdučka pećina, sa svodom visokim oko šest metara. Ovaj kraj je inače prebogat pećinama i hajdučkim nasleđem, ali pre svega vodotocima. Čovek prosto ima osećaj da bi voda šiknula iz kamena ako bi se malo jače udario štapom. S jedne strane je prava šteta što ovakvo prirodno blago nije više poznato u širim okvirima, ali je verovatno baš zato i ostalo ovako netaknuto.

Poslednji jači uspon, tehnički nezahtevan ali kondiciono iscrpljujuć, vodi na vrh Vrata (815 m.n.v), sa kojeg se pruža izuzetan pogled ka Velikom Vranju na jugu. Sledi i nešto niži i ne naročito interesantan vrh Kobilja glava (778 m.n.v.), a zatim dug i za kolena dosta naporan silazak u dolinu reke Vitovnice. Vitovnica u svega nekoliko stotina metara izrasta od pitomog potočića do respektabilnog vodotoka. Na nekoliko mesta je treba preći, prvo iz jednog skoka, pa s kamena na kamen, i na kraju preko drvenog mostića. Kad se izađe na makadam, put do cilja je dalje ravan i opušten, bez uzbuđenja, taman da se slegnu svi utisci sa staze. A ima ih i više nego dovoljno.

Najbitniji utisak od svih: ovo je staza koju su pravili planinari za planinare i nije joj cilj da bilo kome bilo šta dokazuje, a pogotovo ne da bilo kome podilazi. Pa opet, neke glasovitije akcije mogle bi odavde mnogo štošta da nauče, pre svega iz oblasti trasiranja i markiranja za koje danas kao da svako ima neku svoju teoriju, od kojih retko koja zaista dobro funkcioniše i u praksi. Iako ni staze Homoljskog maratona nisu baš savršeno markirane, mesta za konfuziju skoro da nema, ili su samo učesnici akcije manje zbunjivi od nekih drugih koji pohode slične staze...

Polako ali sigurno, Homoljski maraton gradi svoj prestiž u planinarskom svetu, o čemu od broja učesnika slikovitije govori njihova struktura: većinom prekaljeni dugoprugaši, iskusni vodiči, pa i (bez preterivanja) žive legende planinarskih maratona. Sve to bez intenzivne kampanje, po preporuci, i to tako već devet godina. Ostaje da se vidi da li će sledeće, jubilarno, izdanje maratona biti marketinški jače ispraćeno, ali već sada se može reći da će biti uspešno realizovano kao i dosadašnja. Nebitno koliko bude učesnika. Makar ih bilo deset, ako svi odu kući prezadovoljni, postoji li veći uspeh od toga?

Milan Mirković

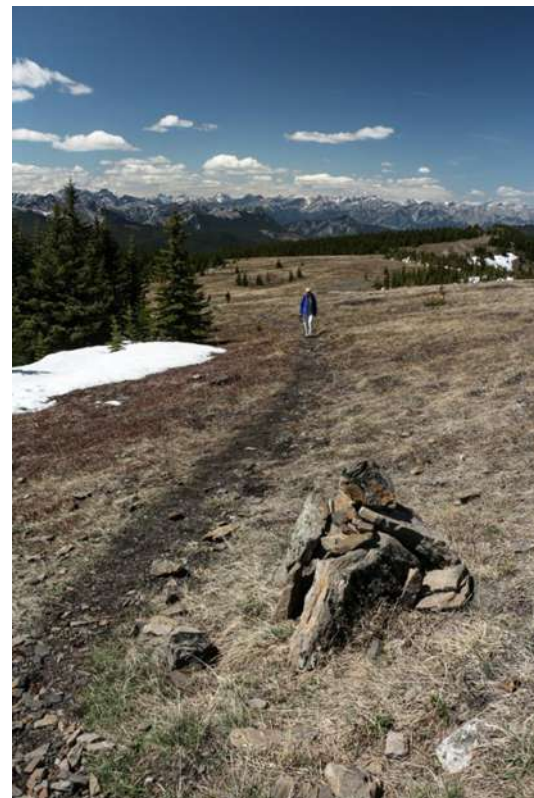
JUMPINGPOUND MOUNTAIN

Kada smo izgubili skoro svaku nadu da ćemo se ove godine rešiti zime i snega stiglo je proleće. I pored toga što smo ga svi željno iščekivali, kao da se prišunjalo i iskočilo iza ćoska. Odjednom su se razišli oblaci, otoplilo je i niko više nije pominjao sneg i padavine. Za nedelju dana sva vegetacija je eksplodirala u mnoštvo boja i mirisa. Grane drveća, još bez lišća povijaju se otežale od belih i ružičastih cvetova. Najupečatljiviji su jorgovani, ljubičasti i mirisni, čini se da ih svaka kuća ima. Snežni prekrivač na planinama se polako istanjio, dali smo planinama jedno dve nedelje da se osuše i za produženi vikend u maju krenuli na prvu pravu šetnju ove godine. Produženi vikend u maju zvanično obeležava početak outdoor i kamperske sezone. Tradicija nalaže da se prave velike gužve na stazama, tako da niko, pa čak ni oni koji obično ne zalaze u divljinu, ne ostaje u kući za ovaj vikend. Otuda je trebalo pažljivo izabrati stazu ako ste želeli da uživate u miru i tišini. Naš izbor je pao na Jumpingpound mountain.

Na ovaj vrh (2240m) vodi nekoliko staza. Mi smo se odlučili da odemo na polukružnu varijantu, sa dvoje kola, severnom stazom da se popnemo na greben, pa grebenom do vrha i onda južnom stazom dole do drugog auta. Jedino je trebalo pronaći početak i jedne i druge staze da bismo ostavili kola. Parkinga nema, više su to proširenja na makadamskom putu, koja smo uspeli da pronađemo uz svesrdnu pomoć GPSa. Makadamski put koji vodi do planine zna da bude prašnjav i zimi, a kako je već dve nedelje bilo suvo dobro smo se nagutali prašine do parkinga. Razmrdali smo zardale zglobove, namazali se kremom za sunčanje, podesili štapove i polazak.

Staza prvo prelazi preko potoka koji se (kao i sve u toj okolini) zove Jumpingpound. Nije tačno poznato otkud ovo ime, jedna teorija kaže da je ime prvo dato potoku i prošireno na vrh i sve ostalo što se sada nalazi u okolini: jedna laka kružna staza, šumsko ogledno polje, strelište. Ime potiče iz indijanskog jezika i smatra se da ima veze sa oštrom stenom na obali potoka koja je služila za lov bizona.

Bizoni su bili svete životinje kod Indijanaca, u religijskom smislu, a i zbog toga što su obezbeđivali opstanak celog plemena. Svaki deo bizona je imao svoju primenu, za hranu, odeću, obuću, alatke. Do dolaska belaca u preriji severno američkog kontinenta je bilo oko 30 miliona bizona (ili bufala kako se još zovu). Dolaskom belaca počinje neobuzdani lov na bizone koji dovodi do toga da 1880-tih godina broj bizona u prirodi spadne na samo 100 grla! Od onda se vodi više računa i bizoni se sada i uzgajaju da bi se vratili u divljinu i ta taktika spašavanja bizona je dosta uspešna; pre dve godine su ovde kod nas u Banfu naselili prvo stado bizona nakon 100 godina od kako je poslednji bizon nestao iz tih krajeva. Rođenje prvog teleta bizona prošle godine je bio razlog za veliko slavlje. Tek kad vidite bizona u prirodi shvatite svu njegovu veličinu i snagu. Upečatljivija je njegova masa nego visina. Visoki su do ramena u proseku oko 170cm, ženke su teške oko 500 kg a mužjaci oko 700 kg. Najupečatljiviji su im velika glava i ramena. Iako su vrlo tromi i gotovo letargični, u trku mogu da razviju brzinu i do 50

km/h! Lov na ovako masivne životinje, sa primitivnim oružjem koji su imali Indijanci pre dolaska belaca, je zahtevao kreativnost i taktiku. Teško su mogli ubiti bizona strelom ili bilo čime što su imali na raspolaganju. Zato su razvili tehniku hvatanja bizona koja je uključivala saradnju nekoliko plemena. Muškarci bi opkolili krdo bizona i naterali ih u neku vrstu korala, polukružne strukture od kamenja koja je imala cilj da kretanje krda usmeri u željenom pravcu. Ti korali su se zvali pound. Željeni pravac je bio prema obližnjoj litici. Kao rezultat tog opkoljavanja i saterivanja u korale, bizoni su bili vrlo uznemireni i na izlazu iz korala bi se

formirao stampedo koji je naslepo trčao u pravcu izabrane litice. I do stotinu bizona bi se survali sa litice i u tom padu su gubili život najčešće lomeći vratove. Tada su na scenu stupale žene koje su bile zadužene za skidanje kože i mesa i dalju obradu svih delova bizona. Jedna od tih litica se nalazila kod potoka koji smo mi prešli na početku staze i tako je potok i dobio ime. Posle prelaska Jumpingpound potoka (preko novog mosta) staza odmah počinje da se penje, kroz lepu borovu šumicu kroz koju se probijaju sunčevi zraci i obasjavaju stazu kao reflektori. Vreme je pomalo sveže ali smo mi optimistični. Optimizam nam potiče od ujednačenog i nepomućenog plavetnila neba. Posle svake serpentine (a ima ih 10 i svaku sam revnosno prebrojala) kroz drveće se pruža sve bolji vidik nagoveštavajući prelep pogled koji me je i privukao da predložim ovu stazu. Prva pauza je na mestu odakle se vidi još jedan vrh Cox Hill. Gledamo stazu ka tom vrhu odavde i pamtim je kao jednu od potencijalnih budućih ruta. I dalje smo u šumi, mada je šuma sve ređa; na pojedinim mestima u

senci nailazimo na ostatke snega. Ono malo što je ostalo na stazi uspevamo da obiđemo i nastavljamo dalje ka grebenu. Vrhovi četinara su sve ujednačeniji, tle se izravnava i izlazimo na greben. Dočekuje nas livada prepuna prvih vesnika proleća a to je u ovim krajevima - mrazovac! Nikad još nismo videli toliko mrazovca na jednom mestu, prekrio je celu livadu dokle god pogled dopire. Podižemo pogled sa mrazovca i zapanjeno gledamo u planine ispred nas, sa još uvek malo snega koji još jasnije ističe konture planina. Ceo lanac Kananaskis planina je ispred nas. Iza njih se u daljini vide planine prema Banfu, lanci i lanci vrhova. Prepoznajemo poneke i gledamo ih iz ovog novog ugla. Iza nas pruža se pogled na brežuljke oko Breg Krika, i u daljini, samo za one sa orlovskim vidom, vide se oblakoderi u Kalgariju. Toliko vidika, planina i neba se ne viđa često. Nastavljamo dalje grebenom i onda počinje ono što je neizbežno na grebenu - vetar! Duva vala sa svake strane, naš optimizam sa početka staze nije dovoljan da ga zaustavi, pa vadimo jakne da se nekako spasemo. Pravi spas (tako smo mislili) dolazi u vidu spuštanja staze tik ispod grebena, u zavetrinu. Osmesi se vraćaju na lica i skidamo jakne. Sve je opet u najboljem redu, rešili smo se tog vetra. Ali, naše zadovoljstvo ne traje dugo. Ono na šta nismo računali je da se tu u zavetrini i ispod grebena u senci na stazi zadržao sneg. U početku nije bilo strašno, sneg nije bio jako dubok, a onda je počelo propadanje. Na nekim delovima onaj ko je išao prvi je propadao do kolena. Ostali su se trudili da idu po napravljenim tragovima. Usporili smo tempo jer nikad ne znaš kad ćeš da propadneš kroz sneg. Pokorica je ponekad dovoljno tvrda da može da nas izdrži, a ponekad, baš kad korakneš drugom nogom još jedan korak, odjednom propadneš. Staza je dosta uzana i odmah pored počinje strma šuma, sa puno isprepletanog popadalog drveća. Krenusmo da obilazimo nanose snega sa staze spuštajući se strmo u šumu, gde je sneg bio nešto plići. To probijanje nije bilo lako, tempo nam se vrlo usporio, cipele se napunile snegom i iako je to sve trajalo možda samo 20-tak minuta, upamćeno je kao najduži deo uspona. Najzad izađosmo iz šume opet na greben i vetar. Niko se nije bunio, bez reči smo ponovo obukli jakne i veselim korakom krenuli dalje po suvoj i vetrovitoj stazi. I opet pogled, nezaboravan, očaravajući. Do vrha smo stigli ko razbijena vojska, svako svojim tempom. Odande se vide dve osmatračnice za požare, jedna vrlo jasno na dohvata ruke na Moose planini, a drugu moramo da se naprežemo da vidimo, u daljini na pošumljenom vrhu Barrier planine. Bili smo na obe i zaista ne možemo reći koja je lakša. Obe su nas namučile neumoljivim i dugotrajnim usponom.

Na vrhu smo napravili pauzu i imali smo relativno neuspešan pokušaj igranja karata (zbog vetra). Kad nas je vetar pošteno izduvao priznali smo da nam je dosta, popakovali smo stvari i krenuli dole, drugom stazom koja sve vreme vodi kroz šumu. Svima nam je bilo drago da smo se peli severnom stazom zbog lepih vidikovaca i pogleda. Ovom stazom se ništa ne vidi dok se ne popneš skoro do samog vrha.

Ispostavilo se da smo kola parkirali baš na sam izlazak na stazu. Još malo jače od pola sata gutanja prašine po makadamu i izašli smo na asfaltirani put. Odande je bilo već lako, samo pratiš kolonu kola koja se vraća u Kalgari.

Jelena Popržen

U GODINI JUBILEJA

Već 42 godine Planinarski smučarski klub Železničar iz Kraljeva okuplja ljubitelje planinarenja i prirode. Brojnost članova je samo u protekloj godini povećana za preko dvesta novih.

Zbog toga a i zbog broja održanih akcija, što republičkih, što regionalnih, već tri godine za redom osvaja titulu najboljeg kluba u Srbiji. Najbolji klub je zahvaljujući svojim članovima osmislio i ostvario Prvu izložbu planinarske fotografije.

Izložba je otvorena 6. februara ove godine i punih mesec dana kraljevčani, članovi kluba i ljubitelji fotografije su mogli da vide naše radove.

Bez nekog posebnog znanja, uz mnogo dobre volje i snalažljivosti, pet pari spretnih ruku su od postojećih fotografija napravili pravi umetnički događaj. Dara, Gigo, Maša, Caka i Verica su se svojski potrudili da bude najbolja i bila je. A priprema izložbe je pre svega bila snalažljivost.

Tridesetak prispelih fotografija nisu bile dovoljne

da se popuni veliki izložbeni prostor u Domu vojske u Kraljevu. Predsednik Dragan Jovanović je svojim uticajnim nastupom ispred kluba zamolio članove da pošalju više radova. Za dva dana skupilo se tačno osamdeset fotografija.

Sve fotografije su obeležene brojevima, dobile su svoj naziv i popunile desetak izložbenih panoa. Veliki broj drugih fotografija van standarda je u ostatku prostora

postavljen kao retrospektivni. Najviše svojih radova priložio je sam predsednik Gigo.

Da ne bude samo Izložba način obeležavanja jubileja, domišljati članovi su kroz četrdesetogodišnju istoriju kluba izložili priznanja, zahvalnice, diplome, odlikovanja i mnogo osvojenih pehara.

Svečano otvaranje Izložbe je bilo dobro medijski praćeno tako da je više od dvesta ljudi videlo Izložbu na sam dan otvaranja.

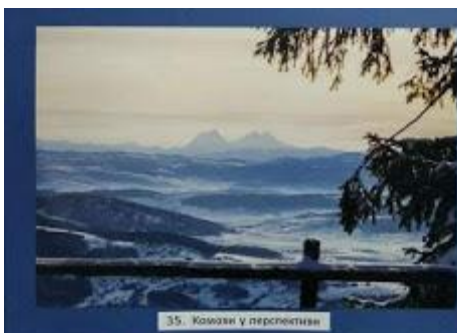
Izložba je imala takmičarski duh pa su prisutni mogli da glasaju odmah.

Ovo je bila prva izložba, a namera kluba je da postane tradicionalna.

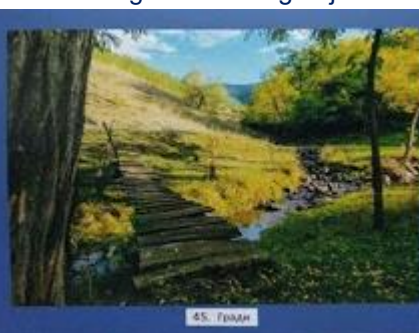
Sa novim idejama i fotografijama, vidimo se sledeće godine.

Nagrađene fotografije:

1. mesto - "Komovi u perspektivi"
Dušanka Kovačević

2. mesto - "Gardi"
Dara Miletić

3. mesto - "Savovo"
Verica Simović

MEĐUNARODNI SLET PLANINARA ŽELEZNIČARA U HRVATSKOJ

15 - 17 jun 2018 godine

Slet je održan na planini Velebit, u mestu Baške Oštarije kod Gospića, na nadmorskoj visini od 935 m. Organizator je bilo planinarsko društvo „Željezničar“ iz Gospića. Do Gospića i Oštarija ima „svega“ oko 600 kilometara do Novog Sada i Beograda!

Još davne 1961. godine održan je prvi slet železničarskih planinarskih društava Jugoslavije. Od tada sletovi su održavani redovno svake godine u drugoj republici. To je trajalo sve do raspada Jugoslavije. Tada je nastao višegodišnji prekid. Zadnjih nekoliko godina to dugogodišnje druženje je obnovljeno, ali sa znatno manjim brojem društava i sa smanjenim brojem učesnika. Sadašnja okupljanja su postala međunarodna.

Na ovogodišnjem sletu bilo je planinara iz četiri zemlje: Hrvatske, Slovenije, Srbije i Mađarske. Ukupan broj planinara je bio svega oko 120. Interesantno je da su planinari-učesnici sleta bili seniori-starija generacija, a mlađih je bilo vrlo malo. Učesnici su bili iz 10 planinarsko - železničarskih društava: Ljubljana, Celje, Maribor, Zagreb, Gospić, Šid, Lajkovac, Beograd i jedan učesnik iz Novog Sada. Na sletu su učestvovali i planinari članovi „Lokomotiv“- Budimpešta iz Mađarske, njih desetak.

Smeštaj je bio u planinarskom domu Vila Velebita, gde se smestilo 32 planinara u višekrevetnim sobama. Jedan deo je bio u nedalekom hostelu, a najveći deo u prelepom auto kampu u Baškim Oštarijama. Ovaj kamp je na ravnoj travnatoj

livadi sa zasađenim drvećem, pored potoka-ponornice Ljubić, sa pokrivenom nadstrešnicom i ozidanim roštiljem. Najinteresantniji su bungalovi, brvnare, ukopane u zemlju. Ima ih osam. Neki su trokrevetni, neki petokrevetni, a ima i dvokrevetnih. Vrata i prozori su neobičnog rešenja. Sve je uklopljeno u prekrasan ambijent sa pogledom na okolne šume i gole kamenita stene Velebita! Cena noćenja u svim objektima nije naivna, 65 kuna, ili oko 9 Evra.

U subotu 16. juna bilo je šest kružnih planinarskih tura. Dve teške i dugotrajne na Sadikovac, Kizu, Dabarske kukove, Premužićevu stazu u trajanju od 8-10 sati hoda. Dve srednje staze na Ljubičko brdo i Kizu u trajanju 3-4 sata hoda. Najlakše su bile na Terezijanu i Kubus koje se prelaze za oko 2 časa hoda. Kubus je isklesana kamena kocka postavljena na prevoju Oštarijskom sedlu u čast izgradnje ceste od Gospića do mora i Karlobaga. Kubus je postavljen 1846 godine i ima natpis na nemačkom jeziku. Sa prevoja su prek rasni vidici kako na okolne Velebitske visove, tako i na Jadransko more, otok Pag i letovalište Karlobag. (Dodaću da je prvi drum ka moru probijen još u 18. veku. Bila je to Karolinska cesta. Potom je sagrađena cesta Terzijana, da bi sada na samom prevoju bio tunel. Ostaci starih cesta su vidljivi i očuvani, pa se često i turistički obilaze. Kod samog Kubusa vetar, bura, je bio toliko jak da me je hteo oduvati, iako sam teržak skoro 90 kilograma.)

Posle subotnjeg napornog pešačenja mnogim veteranima nije bilo teško da se vesele uz muziku do kasno u noć.

Nedelja je predviđena za uobičajena planinarska takmičenja: lupanje lonca, bacanje kamena sa ramena, skok u dalj, trka u vreći, nadvlačenje konopca, pikado i takmičenje u brzini ispijanja piva, ne pojedinačno, već ekipno!

Na kraju je bio ručak, podela diploma, zahvalnica i potom-razlaz.

Dogovoreno je da se sledeći Međunarodni slet Željezničara održi u Srbiji, trećeg vikenda juna meseca 2019. godine u organizaciji „Čire“ iz Lajkovca na Kolubari i Rajcu.

Aleksandar Damjanović

ТРЧИМО ЛИ НЕБУ ПОД ОБЛАКЕ?

Брда, планине, шуме, ливаде, стене и камење, реке, језера, сунце, киша, магла, град... и тркачи. Просто речено – природа и друштво!

Еееее, али какво друштво ☺?! Друштво и конкуренција у исто време. Дошли су људи из разних крајева Србије, Босне и Херцеговине, Пољске, Мађарске, Бугарске. Питате се зашто су дошли баш на Стару планину? Одговор је планинско трчање, тачније такмичење под називом Ultra Trail Stara planina. Да, ово такмичење је окупило велики број учесника и заљубљеника у планине.

Старт трке на 108 километара је био у 5 часова ујутру – са срећом људи, лаке ноге желим.

Старт трке на 57 километара је био у 7:30 ујутру. Поново ја испраћам другаре, фотографишем, влада еуфорија, позитивна енергија, трема – све. Отишли и они, а ја остах да чекам свој старт који је у 11 часова.

Приближило се, припремам се, креће загревање и наравно моја фрка која ме не напушта ☺. Прави се гужва на старту, ма ја идем у прве борбене редове наравно. Одбројавање креће, 10, 9, 8... крећи! Врхунски осећај, врхунски! Одмах успон, одмах гас, одмах борба (а шта ћу, волим да се такмичим, хихихи...). Пролазим прву контролну тачку, испред мене 4 момка, за сада сам прва у женској конкуренцији. Мада, то ништа не значи, још 20 километара има, свашта може да се издешава. Настављамо даље, наравно узбрдо и ево је, добро позната старопланинска клека. Више скацакања и прескакања него трчања, али не би било занимљиво да није компликовано. На пример, кад смо кренули било је сунчано и топло а како идемо ка Миџору спушта се магла, већ се осећа хладан ветар, чак креће и киша. Успон је јак, ту ме прстиже још један момак, али нема везе – нема девојака на видику ☺.

Друга контролна тачка – да попијем мало воде јер имам и ја душу, а и гушу. Настављам даље и наилазим на људе који су кренули опуштено на планинарење и пружају подршку која значи много. Сад иде благи спуст, да се мало „одморим“, али само мало јер стаза наставља да кривуда. После пар километара ето је она прва контролна тачка где морам проћи поново. Чекирање, подршка и опет, погодите

Први пут сам се пријавила за такозвану Sky Race манифестацију, а иначе учествујем у Trekking ligi Srbije. Другари и ја се пријавили, само они су храбрији па пријавише трку од 57 километара, а ја 24. Знам, 57 километара – превише! Е, није, има и још више – 108 километара. Људи моји, то је трчање и преживљавање заједно – скидам капу.

Стигли смо дан раније, прошетали да се аклиматизујемо и да преузмемо стартне пакете. Учесници увелико пристижу, поздрављају се, загледају једни друге (тако то иде међу такмичарима ☺), а ја... фрка, фрка већ ☺! Преузимамо стартне пакете, мувамо се још мало кроз гужву, идемо на састанак због техничких детаља саме трке и на спавањац!

шта? Па успон, како шта?! „Само“ 2 километра, па још 2 спуст и ја сам на циљу, на челу женске колоне, осећај је фантастичан! На крају убрзвавам, нема везе што никог не видим у својој близини, али финиш је финиш.

Пролазим кроз циљ (црвеним тепихом) са осмехом наравно. Чујем аплауз, честитке, и замислите, фрка је остала негде горе на Миџору – небу под облацима! ☺

Пристижу тркачи са стаза, сви пропраћени аплаузима, осмесима, атмосфера је једна велика позитива. Ипак, мислима смо са тркачима који су отишли још јутрос у 5 на оних 108 километара и који ће стићи тек вечерас. Е, они су прескочили облаке! Они су пристизали од 8 увече па све до јутра наредног дана, када је било проглашење победника.

Као што сте и читали, ја на постољу, прва у женској конкуренцији и шеста у генералном пласману на стази од 24 километра. Прва Крагујевчанка која је свом граду и свом клубу Пек Гора Крагујевац донела медаљу са Sky Race – а. Осећај је небески!

До следеће трке – спортски поздрав! И да... истина је, трчали смо небу под облаке ☺!

Снежана Ђурић

ДАН ПЕШАЧЕЊА У СРБИЈИ

15.09.2018.

Dan pešačenja u Srbiji je sportsko rekreativna manifestacija koju 15. 09. 2018. organizuju planinarski klubovi u Srbiji pod pokroviteljstvom Planinarskog saveza Srbije i institucija Republike Srbije. Cilj manifestacije je podsticanje zdravih životnih navika, ukazivanje na značaj kretanja za unapređenja zdravlja i radne sposobnosti, socijalizacija i razvoj turističkih potencijala kroz uređenje i eksploataciju uređenih pešačkih puteva u Srbiji.

Pešačenje je aktivnost koja se zbog civilizacijskih tokova sve manje upražnjava na radnom mestu i svakodnevnom životu te je stoga potrebno ukazivati na njegov značaj i lekovita svojstva po opšte zdravstveno stanje svakog pojedinca.

Kretanje kroz prirodu u grupi, u paru ili pojedinačno aktivnost je koja ne zahteva komplikovanu opremu, može se upražnjavati u neposrednoj okolini svih naselja u Srbiji i nije ograničena na deo populacije. Pešačenjem se možemo baviti svi, od ranog detinjstva do duboke starosti. Pešačenje je aktivnost koja je u ekspanziji, zajedno sa brojem poklonika pešačenja u Evropi raste i broj obeleženih i uređenih pešačkih puteva. Od 12 pešačkih puteva koji se protežu preko evropskog kontinenta preko naše zemlje prelaze dva: E4 i E7.

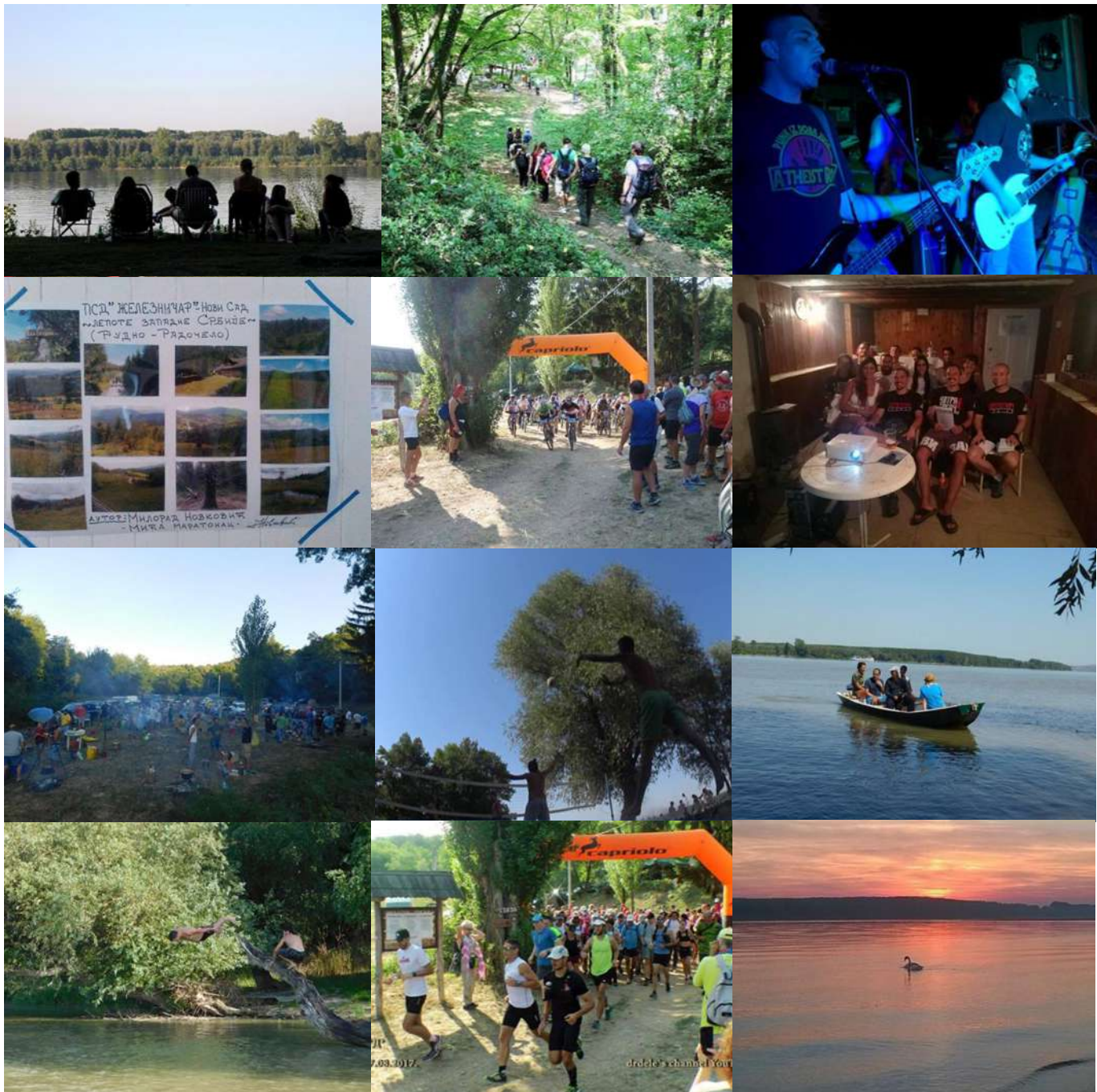
Prošle 2017. godine po prvi put smo Dan pešačenja organizovali istog dana na teritoriji cele zemlje. Okolinom 35 gradova Srbije pešačilo je oko 16000 građana, dobrim delom školske omladine. U organizaciji je učestvovalo 50 planinarskih klubova i lokalnih samopuprava. Naša želja je da ove godine budemo masovniji i zastupljeni u svim sredinama Srbije u kojima postoje planinarska udruženja. Takođe želimo da

kroz afirmaciju ove manifestacije podstaknemo građane da se uključe u realizaciju programa pešačenja koje kontinuirano svakog vikenda sprovode planinarske organizacije širom Srbije.

Planinarski savez Srbije

Почех писати некакав срцепарајући текст, нешто полетно и весело, афирмативно и бомбастично, све у жељи да последњих пар страна летњег Путника искористим за најаву Дунавских чаролија, али схватих да нема потребе ништа писати. Па слике ће много боље описати шта Вас очекује на обали Дунава крајем августа месеца ове године. Уживајте у фотографијама, добро погледајте програм ове спортско-рекреативно-културно уметничке-музичко-гурманске манифестације и неизоставно дођите код нас у госте.

Program akcije

ČETVRTAK 23. avgust 2018.

20:00 IX ČORTAFEST

PETAK, 24. avgust 2018.

16:00 TAKMIČENJE U SPREMANJU RIBLJE ČORBE

- 20:30 Proglašenje pobjednika takmičenja u spremanju riblje čorbe

19:00 IX ČORTAFEST

20:00 INDOMIE PASTA PARTY

21:00 VARLJIVO LETO '18 UZ D.J. MILANA BABIĆA

SUBOTA 25. avgust 2018.

Tokom celog dana:

- IZLOŽBA PLANINARSKJE FOTOGRAFIJE

- KANU AVANTURA: PREŽIVETI JOCU

- ČAMDŽIJANJE DUNAVOM

- VOŽNJA DŽIPOVIMA

09:00 CAPRIOLO CROSS COUNTRY BIKIKLISTIČKA TRKA

- 14:00 Proglašenje pobjednika

09:30 V KOLO TREKING LIGE SRBIJE / VI KOLO VOJVODANSKE TREKING LIGE

- 12:00 Proglašenje pobjednika, mala staza

- 14:00 Proglašenje pobjednika, srednja staza

- 16:00 Proglašenje pobjednika, velika staza

10:00 PLANINSKO TRČANJE

- 12:00 Proglašenje pobjednika

11:00 PLIVAČKI MARATON

- 13:00 Proglašenje pobjednika

18:00 IX ČORTAFEST

- 20:30 Proglašenje pobjednika

Dodela priznanja:

- "Najbolji promoter Dunavskih čarolija"

- "Vernost Dunavskim čarolijama"

- Priznanje za "životno delo"

- Dodela zahvalnica sponzorima i prijateljima Dunavskih čarolija

21:30 ROK KONCERT GRUPA LEVE CIPELE

NEDELJA 26. avgust 2018.

Tokom celog dana:

- KANU AVANTURA: PREŽIVETI JOCU

- ČAMDŽIJANJE DUNAVOM

- VOŽNJA DŽIPOVIMA

- IZLOŽBA PLANINARSKJE FOTOGRAFIJE

13:00 Proglašenje pobjednika

09:00 PEŠAČKA TURA "ČORTANOVAČKA TRANSVERZALA"

10:00 VI KOLO LIGE U PLANINARSKOJ ORIJENTACIJA

- 12:00 Proglašenje pobjednika

10:00 TURNIR U ŠAHU

- 15:00 Proglašenje pobjednika

10:00 ODBOJKA NA PESKU

- 16:00 Proglašenje pobjednika

11:00 SKOKOVI U VODU SLOBODNIM STILOM

- 14:00h Proglašenje pobjednika

Za više informacija posetite fb stranicu Dunavske čarolije <https://www.facebook.com/Cortanovci.Dunav/>